

An. I. - No. 1.

279730

1115

16-11-90

Martie 1928. - 29

At. in Belu

OBSERVATORUL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Revistă documentară

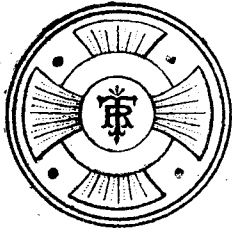
- culturală
- socială
- religioasă

Biblioteca Universităţii Regale Ferdinand I.
din CLUJ.
Nr. 602 1928
EXEMPLAR LEGAL.

Exemplarul 20 Lei.

Abonament : un an 180 Lei
1/2 an 100 Lei

OBSERVATORUL

„Eusunt calea, adevărul, viața”
Sf. Ioan ev.

cultural — social — religios.

Redactor responsabil :
IOAN TEIUȘAN
profesor.

Abon.: pe un an Lei 180.
pe 1/2 an: Lei 100.
Un exemplar: Lei 20.

Redacția și Administrația
Beiuș jud. Bihor
str. Pavel No. 6.

„Spre adevăr din tot sufletul”
Platon

CUPRINSUL :

Precuvântare. — Aprobarea arhierescă. —
Avantajii pentru abonați.

I. — Criza intelectuală (Dr. Ion Sălăgianu).
— Pacea Perpetuă (prof. Ion Teiușan).

II. — „Rostul Morții” roman de Paul Bour-
get în traducerea românească de Voichița.

III. — Idei — oameni — fapte.

Viața în străinătate: Chestiunea romană (I.
S. S.) — O criză a Spiritului catolic francez (P. B.)

Buletin literar: Ideea de cultură (Codreanu) —
O modă literară (Marianus). —

Istorie și arte: Etnografia și importanța ei
în studiul originii Românilor (C. Mezea).

Schițe: Brătescu-Voinești (C.) — Kiriac (N.)
— Bianu (T.)

IV. — Cronica lunară.

„Euthanasia” neamului (Rd.) — Scurt co-
mentar al unui text (Rd.)

V. — Cărți și reviste.

Burghezia română (St. Zeletin.) — Socia-
lismul și agricultura. (E. Vanderwelde) — Statul vii-
tor (Menger) — Ciuleandra (L. Rebreanu) — Sta-
tul cultural (Scrisul rom). — Problema clasei de
mijloc (Soc. de mâine).

VI. — Documentație:

Iubileul Sovietelor — Harta politică a Eu-
ropei — Biserica Angliei și Statul.

VII. — Viața religioasă:

Sfânta Teresia de Pruncul Isus și Taina
Preoției — Creștinul activ.

VIII. Efemeride (15 Ian. — 15 Febr.)

Precuvântare.

În fața celor două posibilități pe cari ni le
rezervă viitorul — reușim sau nu reușim —
stăm hotărâți și neclintii cu răspunsul nostru :
Vrem să reușim și deci trebuie să reușim.

Suntem în deplina cunoștință a datorințelor
ce ni se cer, dintre acestea cea mai principală
este; să fim în gustul, înțelesul și preocupările
cetitorilor întotdeauna. Din aceste motive sun-
tem în funcție de Dvoastre. Vă cerem deci să ne
înțelegeți în bunele noastre intențiuni și să a-
veți paciința de a trece peste greșelile inerente
ori cărui început. Precum vrem să reușim așa
dorim să ajungem din ce în ce mai utili, folosi-
tori și mai plăcuți celor ce ne citesc!

* * *

Revista aceasta apare cu scopuri multiple.
Ceiace, ne preocupă și va fi obiectul „Observa-
țiunilor” noastre este notanul problemelor de cul-
tură, de religie (atât de mult ahtiate de credin-
cioșii tuturor cultelor) și lupta mută, desnădăj-
dită pe care ni-o prezintă viața socială,

Dacă scopul nostru e multiph, apoi aceas-
ta privește și distribuirea, împărțirea slabelor
noastre lumini, Cui anume ne adresăm? Cu ci-
ne stăm de vorbă?

Pentruca revista noastră să îplinească un
rol și să facă un bine apoi, am crezut să ne a-
dresăm *intelectualului izolat* împiedecat, indispus
a urmări zilnic, amănunțit ceea ce fără contenire

lumea gândește, realizează, distruge mai mult sau mai puțin spre binele ei. Noi îi vom prezenta în fiecare număr o încoană precisă, rezumativă, în respectul logicii sănătoase și a bunului simț. Nu vom căuta să influențăm pentru că rațiunea face singură aceasta. Dacă vom comenta apoi vom face-o atunci, când ne vor împinge nevoile de lămurire și nizuința de a servi același scop: cimentarea unei rațiuni luminate de razele puternice ale credinței.

Ne adresăm și celorce cred că sunt lămuiri pe deplin. Acestora le cerem să citească documentațiile noastre să primească în folosință, atunci când intenționează să aprobe sau să condamne, probațiunile, adevărurile de viață, pe cari noi totdeauna le vom avea la dispoziția lor. Le vor fi de folos!

OBSERVATORUL.

Aprobarea arhierescă.

.....Cu bucurie aprobăm redactarea revistei „Observatorul” și de odată vă dorim dela Domnul mult spor în propagarea și pe aceasta cale a religiozității și moralității.

Episcop VALERIU TRAIAN.

Avantagii pentru abonați.

1. Revista nefiind scoasă în multe exemplare, vom servi mai întâiu pe abonații noștri cari așa, vor fi asigurați de a primi regulat Nrul lor; celorlalți întrucât le rămâne.

2. Acei cari se vor abona pe un an, înainte de luna August, vor primi pe lângă cei 10 Numeri anuali, 2 cărți de câte 150 pag., una în August, cealaltă în Septembrie; Prețul lor în vânzare va fi de 40 lei fiecare. Va să zică, cu un preț foarte redus, abonatul nostru va primi pentru 180 lei, un volum de 320 p (32×10) evaluată cel puțin la 300 lei, și 2 cărți de câte 40 lei; în total 380 lei.

3. Abonații pe un an vor beneficia de un preț de favoare la cumpărarea cărților din colecția „Observatorului”, cărți din domeniul social, religios, cultural etc.

Dacă un om batjocorește altarele credinței, sfințenia conjugală, buna cuviință, probitatea și strigă: Patrie! Patrie! «Să nu-l credeți.» Este un ipocrit al patriotismului, este cel mai nemernic cetățean!

(Silvio Pellico.)

Criza intelectuală

E semnalizată pretutindenea. Eolnavului, dacă nu vor înceta sforțările și aberațiile, poate să-i fie fatală. Simtomatică deja înaintea marelui război, după ce stagnează în decursul aceluia din motivul complectei concentrațiuni destructive, reapare astăzi cu isterice spasmi, viziuni nevralgice și cu un sensualism psihopat.

Iar în ce privește înfînderea cangrenei, nu i a scăpat nici un domeniu al intelectualității. E tot atât de — acută — în știință, pedagogie, teatru, musică, cași în alte numeroase variațiuni de expresiune artistică. „În viața publică s'a tolerat atât încât nimeni numai greșește” în consecință „Viața statului e suspendată. Munca noastră e un provizorat”. (Flacăra no. 9./1925. Sergiu Mănolescu: Profeți mincinoși.) Noi zicem de asemenea: Intelectualității i s'au tolerat orice divagații în cât *totul* pretindem a fi un *produs* al ei cu toate că celace creiază, inteligența rămâne, iar noi asistăm la o spânzurată emanațiune cerebrală — amenințând în fiecare clipă cu prăbușirea. —

„Astăzi se scrie mult se vorbește mult și se acționează puțin. Spiritul este înbăcșit de o atmosferă de bibliotecă, geniile se ascund între hrîsoave.... Toată lumea se entusiasmează după spațiul cu patru dimensiuni și după speculațiuni einsteiniene.... viața de acțiune este lăsată în sarcina nebunilor sau a saltinbacilor.... Europa a sângerat patru ani pentru Alsacia-Lorena dar a refuzat încă o sforțare de 9 luni pentru a împiedeca descompunerea Rusiei și contaminarea întregii umanități.... Istoria va înflera într'o zi apatia scelerată a acestei Europe îmbătrânite și intelectuale.... Încă puțin și vom asista la falimentul Europei. Dacă mintea omească nu va face sforțarea supremă de a se descătușa din apatia care a copleșit o, vom vedea timpul materiei... (Flacăra No. 11/1922 Por-senna Libertate și acțiune). Deci intelectualitatea lichidează în fața bolșevismului, debandadei nouilor pretinse directivi și idealuri. — Atunci când plămădești nu poți imagina și celace putea-rea îți rezervă pentru viitor.

Criza nu se manifestă într'o lipsă de crea-

tori ci în becijnicia creațiunii în urma defectuo- zității acelor suferind de o artero-scleroză în filozofie, de mancinism în sculptură și de daltonism precum și paralizia brațului în pictură etc. Bizarul, grotescul, împărechierile rare, obsesia arhaicului ne sunt dragi, le savurăm, dar nu plac în așa fel încât și mâine să ne înfruptăm din același fruct.

Produsele intelectualității contimporane — vor fi și excepții puțin numeroase — nu vor lăsa să se vorbească, trecuți odată în posteritate, de o epocă a avântului inspirației seriozității concepției, minuțiozității cercetării sau armoniei detaliurilor. Vom fi eclipsați de alții — de antecedenți — pentru cei cari o să urmeze nu putem face pronosticuri. Într'o istorie a civilizației umane asupra intelectualității începutului de secol (XX lea) nu prea vom avea multe de spus — înțelegem multe bune.

* * *

Dar să vedem de unde anume apucă să ne năpăstuiască aceasta opacitate a genialității? Cauze multiple. Lipsa completă a unei convingeri a unei Credinți pe care o vom găsi-o la toți creatorii intelectuali. Să nu ne mirăm atunci dacă fiecare urmărește a fi un întemeietor de credință, căci lipsind o convingere, credință, lipsește o disciplină, o facultate de creațiune în respectul continuității estetice. Am fost aruncați din Paradisul perfecțiunii. În nostalgia noastră căutăm să revenim prin admirabile eforturi de estetism și știință, astăzi suferind de viciul originar mai mult ca ori când ne înfruptăm dintr'un fruct, din care mușcând ne sârbezim dinții și ne contractăm gura.

* * *

În știință în sprijinul anarhiei mai vine încă și lipsa unei metafizice de coordonare. Fiecare este savantul specialității sale dar, nu poate face nici măcar pe discipolul celeilalte. Să nu ne mirăm atunci dacă conlucrăm aiuriși. Suntem ca și un făt monstru, un corp de dimensiuni grozave ornat cu un cap minuscul. De acela până când aci, ne încumentăm cu relativisme verosimile (ceva subtil de tot), coala silabisim din greu un abecedar pentru orbi. O coordonare de sprijinire reciprocă a preocupărilor știin-

tifice — astăzi greu de realizat este părghia tuturor problemelor sociale, economice, utopice chiar pentru ziua de mâine. De acela totul ne pare un castel de Spania — teoria nouă răstoarnă pe cea veche pentru ca la rândul ei să fie desființată de cea mai recentă.

Gânditorul care a spus-o: „Există un singur absolut, acel al faptului că totul este relativ“ nici nu a exagerat prea mult.

* * *

Cu siguranță că, nu mai puțin se resimte asupra creațiunilor intelectuale nestabilitatea, fluctozitatea mediului. Nici odată împrejurări cari nu ar fi durabile — fie acelea de oricare natură — nu vor da bullionul prielnic unei fermentațiuni complete deci desăvârșite. Ne convinge chiar și observațiunea psihologică. Atari nesiguranțe ne absorb — în desvoltarea lor ne pasionează — își iau orice preocupare în afară de ele, tot în același fel — chiar dacă le-ai avea — își provoacă îngrijorarea zilelor și revoluțiilor de mâine. Nu putem susține că astăzi ne-am fixat în toate privințele.

* * *

Apoi vicioși din naștere, patimele ne com- plectează mai mult infirmitatea. Specia umană este în obicinuitul declin. Nu riscăm afirmațiunea, că pentru a face un desăvârșit, ne apărat se cere să fim un specimen reprezentativ al rasei. Ne diferențiem atât de mult prin condițiile nenumărate între cari ne scurgem existența, dar memoria ageră, fetezia avântată, rezonanța sământoasă, se cere pentru orice produs intelectual cu adevărat. Aceste sunt elementele absolute, pe lângă cari relativele dau numai marca de caracter. Cei vechi, în intuiția lor prea realistă ziceau: mens sana in corpore sano. În parte au dreptate dar nu trebuie să uităm că o „insanitate mintală“ poate foarte bine să fie contractată în urma unei contagiuni dela minte la minte.

Am arătat cauzele delăturați-le pentru ca să nu avem efectele lor.

Dr. ION SĂLĂGIANU.

Pacea perpetuă

Cetind zilnic ziarele observăm, că preocuparea cea mai de seamă a diferitelor state este urmărirea cu cea mai mare grijă a declarațiilor și demersurilor diplomatice, pentru încheierea de acorduri în scopul de a cristaliza cât mai bine raporturile dintre stat și stat, menite să asigure pacea între popoare. E un fapt cât se poate mai ideal și nobil, mai ales dacă ne gândim la jalea și prăpădul, la consecințele economico-financiare; cu un cuvânt la diferitele crize pe cari le a produs și le-a lăsat în urma sa. recentul războiu zis mondial.

Dar dacă ne vom întoarce în spre trecut, vom constata — sub o formă ori alta — aceeași preocupare, aceleași gânduri, cari ne pasc pe noi oamenii zilelor de azi. Grozăviile războaelor totdeauna au impus celor chemați să cerceteze și să afle modalitățile, prin cari s'ar putea pune stavilă neînțelegerilor dintre popoare și se evite calea armelor.

Omul încrezut în puterile sale proprii și neținând seamă de unele principii — cari sunt cu mult mai mari și mai sublime decât ca să-le fi putut născocii mintea omenească — nici o dată n'a fost în stare, să îndrume ori să afle ai celea mijloace, de cari ajutat, să poată înfăptui o adevărată pace, între neamurile pământului.

De câte ori am voit să închidem porțile templului lui Ianus și cu toate acestea ne-am văzut nevoiți a produce civilizație și cultură, sub ocrotirea sulței Minervei înarmate.

Ocupându-ne de aceasta chestiune, să cercăm în liniamente generale acelea formule, prin cari — în cursul vremurilor — s'a cercat a pune sfârșit neînțelegerilor și a stabili pacea.

1. *Formula veche.* Principiul călăuzitor al celor vechi era: „ Si vis pacem, para bellum — de vrei pace pregătește-te de războiu“. Cece însemna, ca deapaururi să stai cu arma la picior.

2. *Formula creștină.* Dacă cercăm eforturile depuse pentru soluționarea pașnică și fără de sânge a nenumăratelor diferende, cari din timp în timp sau ivit între popoare, vedem, că prea puține sunt cazurile, când Biserica Romei — prin aleșii săi — să nu-și fi spus cuvântul, ori

să nu fi venit în ajutor pentru promovarea păcii.

Să vedem documente. *Papa Grigorie VII* (1073—1085) prin marea sa știință și iscusită diplomație timp de 7 ani, a tins într'acolo ca să împace — în special — pe principii germani a căror ținută era un izvor nesecat de tulburări. *Clemente III* (1187—1191) sfătuiește Anglia și Franța să se împace și să se alieze. *Inocențiu III*, care prin incontestabila sa autoritate și înțelepciune a făcut — pace între diferite popoare, aranjând chiar conflicte familiare, ivite la diferitele curți domnitoare. A săvârșit acte de arbitraj în Portugalia, Aragonia, Polonia, Armenia, Bulgaria, Sârbia. A împăcat pe Filip de Suabia cu Otto Brunswick. Și a dat toată silința pentru ca să împiedece piecarea unei cruciade asupra Constantinopolului, a pus capăt cruciadei Albiguzilor care a degenerat într'un războiu de cucerire *Bonifaciu VIII* (1294—1303), restabilește pacea între Franța și Anglia, cum și între Scoțieni și Eduard I. *Piu II*, face pace în Italia. Amintim pe marele Pontifice *Leo XIII*, care s'a făcut mediator în conflictul iscat între Germania și Spania, cari începuseră a discuta dreptul de proprietate asupra așa ziselor inzule Caroline și Palaos. Germania deși protestantă, la lumina sfaturilor acelu mare Pontifice, recunoscua Spaniei catolice dreptul proprietății asupra numitelor inzule, evitându-se astfel un crâncen războiu. Cu sfințenie păstrează biserica și cu litere de aur sunt scrise în istoria ei minunatele epistole pe cari le-a scris cu scopul, de a îndruma aranjarea socială și politică a Europei veacului al XIX-lea. „A fost un timp când filozofia Evanghellei cărmuia statele. În timpul acela influință înțelepciunii creștine și dumnezeiasca ei putere pătrundea legile, așezămintele, obiceiurile popoarelor, toate treptele și toate legăturile vieții civile“. Eată cum se tânguia marele Leo XIII, în fața halului social și politic în care a ajuns Europa. Tot în fața dezastrului spre care a văzut mergând Europa, astfel scrie: „a face mai tar și mai puțin sângeros jocul armelor și a pregăti astfel o viață socială mai liniștită, este o întreprindere, care va face ilustru în istoria civilizației pe acela, care va avea inteligența și îndrăsneala, de a se pune în fruntea unei astfel

de mișcări". (Imortale dei. 1 Sept. 1885). Papei Piu X, îi pot mulțumi Brazilia, Peru și Bolivia, aranjarea pacinică a conflictului ivit între ele, din cauza granițelor. Deodată cu aranjarea acestui conflict — în semn de venerațiune față de capul bisericii Romei — celea trei republici, au luat hotărârea de a ridica o măreață statuie a Domnului Hristos, la punctul de întâlnire a granițelor lor cea ce s'a și făcut! Cine nu și amintește de uriașele eforturi depuse de b'ândul papă Benedict XV. de a împăca și de a opri vărsările de sânge și oribilele distrugerii ce sau făcut în decursul războiului mondial? Mărturia acestor afirmațiuni ne sunt mulțimea articolelor apărute în presa mondială din anii 1915—1919. Dânsul a fost acela, care îngrozit de pornirea dârză a popoarelor unul contra altuia și de situația de deplâns întru care a ajuns Europa, la 1 August 1917, trimite legați în Elveția comuna Cairi jud. Grisans, pentru ca să ia contact cu delegații Austriei cu scopul, de a-i convinge, ca să înceapă pertractările de pace și să înceteze ostilitățile. Ce să mai zicem despre neconținutele intervenții pe lângă diferitele guverne, depuse în folosul păcii? Statuia lui ridicată la Constantinopol din partea popoarelor din Orient, pentru totdeauna va vesti, cum biserica Romei s'a străduit în promovarea păcii și a dragostei, în mijlocul neamurilor pământului. Binecuvântat va rămânea numele lui de mii și mii de goi, flămânzi și nenorociți ai războiului. Actualul Pontifice Piu XI, nu scapă nici o ocaziune de a da înțelepte îndrumări clerului și poboarelor catolice din întreaga lume, pentru îmbrățișarea ideilor mari de dreptate și iubire prin cari se poate promova binele și pacea.

În censecintă, să cercăm, oare *regimul alianțelor* putat'a aranja diferitele conflicte și asigura pacea între popoare?

La 24 Oct. 1648, se leagă „pacea dela Westfalia”, prin care pe de o parte s'a pus capăt războiului de 30 ani (1618—1648), iar pe de alta parte s'au stabilit raporturile dintre contractanți și s'a aranjat situația teritorială a multor state din Europa; mai apoi s'a aranjat conflictul dintre biserica catolică și cea reformată. Crezul notoriu era că totul s'a aranjat bine. Cu toate acestea pacea nu a fost durabilă, ba mai

mult, a potențat agitațiile pe teren religios și a ațâțat popor contra altui popor pe diferende teritoriale.

La 26 Septemvrie 1815, se leagă la Viena așa zisă „*alianța sfântă*”, între Alexandru I țarul Rusiei, Francisc I regele Austriei și Frideric III regele Germaniei. În proclamația pe care acești domnitori au adresat-o popoarelor, au promis solemn, că în politica lor vor introduce și vor ținea seamă de spiritul creștinesc. Sa sperat mult de la pacea ce se aștepta drept ca urmare a acelei alianțe, cu atât mai vărtos, că Europa tocmai în acelea vremuri avea atât de mare nevoie de ea. Aceasta alianță nu a putut realiza pacea atât de mult dorită, de oarece sa greșit atunci, când contractanții — neținând seamă de spiritul creștinesc — credeau că vor putea cârmui după acelaș calapod state și națiuni, cari se deosebeau în cea ce privește mentalitatea, naționalitatea și aspirațiile lor istorice. Nu s'a putut stabili pacea, din cauza că aceiași contractanți, în celea mai importante chestiuni nu s'au sprijinit „reciproc și fără nici un interes”, așa după cum se legaseră. Dovada: războaiele cari au urmat.

La 29 Iulie 1899 la Haga, statele încheie convențiunea celebră în virtutea căreia, s'au stabilit unele modalități de transare a conflictelor cari, s'ar ivi între statele din Europa, precum și umanizarea mijloacelor de luptă. Haga de atunci a devenit un fel de tribunal, unde s'a cercat de nenumărate ori, să se aranjeze tot atâtea neînțelegeri, asigurând astfel pacea. În acelaș oraș, în anul 1912 s'a inaugurat cu mare fast „templul păcii”, iar după doi ani, la 1914, isbucni cel mai crâncen și sângeros războiu.

Războiul mondial, care a cerut atâtea jertfe omenești și a distrus atâtea rezultate ale civilizației europene s'a sfârșit prin tratatul dela Versailles. Ca un rezultat al numitului tratat și a altor acorduri încheiate, la 10 Ianuarie 1920 ia ființă: „*Liga Națiunilor*”, cu sediul în Geneva-Elveția. Cari sunt principiile în numele căroro a luat ființă numita Ligă? 1. Să rezolve prin înțelegere diferendele cari ar putea să producă războiul. În caz mai gray să ceară ayizul comisiei respective tribunalului de arbitraj dela Haga. 2. Să desvoalte în lume spiritul de coo-

perație și de solidaritate. În scopul acesta s'au creat 7 comisii, compuse din experți ai diferitelor țări. Organizarea Ligii Națiunilor se prezintă astfel: „Adunarea Ligii“, care se întrunește o dată la an și la care participă toate statele aderente, 55 la număr. „Conziliul suprem“, care se întrunește de patru ori la an și din care fac parte reprezentanții Franței, Angliei, Italiei, Japoniei și Germaniei ca membrii permanenți; și reprezentanții altor nouă țări, aleși pe termen limitat.

Dorim din toată inima, ca această Ligă a Națiunilor să poată corespunde scopurilor pentru cari a luat ființă. Vedem însă — nu cu puțină îngrijorare — că până ce la Geneva se vor bește de pace, până atunci acasă statele Europei se înarmează în mod îngrozitor. Bugetul ministerelor de războiu, nici odată n'a fost atât de încărcat ca acum. Fabricile de tunuri, mitraliere, explozibile și aeroplane formează azi, cel mai căutat punct al preocupărilor celor ce sunt la cârma țărilor. (În bugetul Americii, la depart. războiului sau luat 400 milioane dolari).

Cât de slabe nădejdi se pun în forța de pacificare a Ligii Națiunilor, ni-o dovedește măl nou „*Pactul de pace perpetuă franco-american*“. Ce sa întâmplat? În cursul lunii Ianuarie a. c. secretarul de stat american Kellogg, — în numele guvernului său și din ocaziunea împlinirii a lor 150 ani dela încheierea primului tratat de amicitie între Franța și America — a făcut un apel către ministrul de externe francez Briand, în scopul de-a promova stabilitatea păcii între popoare. Reprezentantul Franței a răspuns, că de vreme ce există deja un organ (Liga Națiunilor) carele este chemat să asigure pacea. totuși, nu e străin de idea de a lega un tratat exclusiv între celea două state. Cari au fost principiile călăuzitoare în tot timpul negocierilor? Rezumăm: Sunt hotărâți — ca într-o dată le stă în putere — să împiedece ori ce întrerupere a relațiunilor pacifice, cari — din fericire — mai bine de un secol au existat între celea două țări. 2. Aprobată formula politică de a supune unei deciziuni nepărtinitoare toate contestațiile capabile de-o decisiune judiciară cari s'ar ivi l-și vor da toată silința, ca atunci când vor afla de potrivit, să închee acorduri internațio-

nale, pentru regularea pacifică a conflictelor dintre state, îndepărtându-se astfel pentru totdeauna, posibilitatea războiului între popoare.

Negocierile sau sfârșit cu rezultat favorabil, într-o dată la 5 Februarie a. c. s'a subscris la Washington „Tratatul franco-american“. Art. 1 prevede, că toate conflictele ce s'ar putea isca între celea două țări, vor fi aranjate pe cale de conciliațiune. Art. 2. Toate conflictele de caracter juridic, vor fi supuse Comisiei de arbitraj din Haga, altei comisii de arbitraj, cu aceea, că decizia comisiei de arbitraj, să fie supusă aprobării senatului american. Art. 3. Se esclud din procedura de arbitraj: litigiile privitoare la jurisdicțiunea națională a fiecărei țări, litigiile ce privesc alte țări, litigiile ce vor rezulta din aplicarea articolelor Ligii Națiunilor.

Motivul secret al acestui tratat este slăbirea autorității și a influenței Ligii Națiunilor. În fine formula ne este cunoscută deja, iar rezultatele le prevedem.

Cum rămânem atunci cu „*pacea perpetuă*“? Ce e de făcut? Cari sunt principiile și modalitățile, de cari trebuie să se folosească aceia, cari judecă asupra sorții popoarelor? Care este mentalitatea pe care trebuie să ni-o însușim atunci, când dorim și vrem să trăim în „pace și bunăvoire“.

Marele și de fericită pomenire Pontificele Leo al XIII lea, în ziua de 11 Februarie a anului 1889, astfel se adresează Colegiului Cardinalilor: „De câte ori Ne ocupăm de acest pericol (războiul) de atâtea ori se potențează în sufletul Nostru dragostea față de popoarele creștine și cu îngrijorare Ne cugetăm la încurcăturile în cari vor ajunge. Cea mai de căpetenie preocupățiune a Noastră este, de a ține Europa departe de pericolul războiului. Pentru asigurarea păcii nu e destul numai să dorim pacea, pentru că singură dorința nu o-va cimenta. Tot așa armatele mari și febrilele pregătiri de războiu — până la un loc — vor putea opri erumperea vrăsmășilor, dar nu vor putea asigura o pace sigură și trairică...“. „De vreme ce pacea se asigură prin liniște și ordine, urmează că atât indivizii cât și statele, să caute drumul dreptății și a dragostei. A nu știrbi drepturile altuia, ci a le lua în binevoitoare considerație; a nutri bu-

năvoința și încrederea împrumutată, sunt tot a-fătea mijloace, cari pot preveni dușmănia și neînțelegerea. Or, Dumnezeu, Biserica Sa a pus-o de sentinelă a acestor două virtuți; și tocmai din acest motiv, dânsa nu și-a ținut de-o mai sfântă datorință, decât de a apăra, susținea și de a propaga *legile dreptății și a dragostei*. Cu aceasta misiune a străbătut lumea, alimentând simțul de dreptate și blândețe în inimile popoarelor barbare, arătându-le în aceeași vreme darurile păcii și drumul spre cultură și înflorire. Pe cel slab ca și pe cel puternic, pe împărat ca și pe supus îi obligă, să corăspundă cerințelor dreptății și să încunjure interesele nejustificate. Biserica — neținând seamă de depărtări și de deosebirea de naționalitate — a apropiat prin dragoste popoarele. Când numai s'a putut și a fost de lipsă, spre nimic nu sa străduit mai bucuos

decât — ca prin autoritatea sa, se restaureze bunele raporturi și pacea între popoare. Ori ce evenimente s'ar descărca asupra noastră ori ce ar cugeta ori face în viitor oamenii, acțiunea noastră va fi subordonată acestor principii. Și de pe calea aceasta nu ne vom abate“.

Astfel a grăit Leo XIII. *Dragoste și Dreptate* două principii mari și de valabilitate eternă, cari au fost consfințite de sângele Celui ce Je-a propovăduit și practicat: *Isus Hristos!* Iată deci soluția *păcii perpetue*: mai puțină diplomație și mai multă dragoste și dreptate. Căci ori cine va cerca să facă pace fără a ține seamă de aceste mari vârtuți, va edifica pe nisip. Zădarnic va lua cineva în mână cheile templului lui Ianus, căci dacă nu va fi însușețit de aceste principii, nici odată nu va putea închide ușile aceluia templu!

Prof. ION TEIUȘAN.

Rostul Morții.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PAUL BOURGET

în românește de Voichița,

Publicăm aci începutul celebrului Roman „Rostul morții” scris de unul dintre cei mai reprezentativi romancieri francezi Paul Bourget. O facem această pentru a nobilita gustul cititorului pentru al readuce cititorul la exigențe mai selecționate și pentru al seduce la citirea — dacă poate chiar în original a întregului roman.

I.

Înainte că aceste suveniri să se steargă, ași dori se le scriu. În această Clinică din strada Saint Guillaume, transformată în ambulanță, pentru război, am puțină vreme: patruzeci de paturi, totdeauna ocupate și încă cu ce fei de răniți! Suntem doi medici pentru acest serviciu. Și eu zic doi!... chirurgul nu vine decât dimineața pentru operațiile sale. Mai trece încă odată, după masă, aruncă o privire și pleacă, eu rămân singur, cu un student nefericit de anul al doilea, reformat ca și bolnav de inimă, atât de neîndemânatic încât abia îi pot încredința să facă o injecție intra-venoasă. Iată nouă luni de când acestea durează: August, Septembrie, Octombrie, Noiembrie, Decembrie, Ianuar, Februar, Martie, April, nouă luni de când am cerut să merg la front la vre-un post de ajutor cu toate că schiopătez. Revăd această după-masă plină de soare — ele au fost așa numeroase în vara această tragică din 1914, ce ironie! — și sosirea mea la sârmanul meu măiestru, la profesorul Mihail Criegue care s'a însărcinat cu cererea mea: — „Imposibil scumpul meu Marcal. Nimeni nu te vrea. Am aranjat însă altfel. Fac să se militarizeze

clinica mea. D-a mi-ai fost internul la Beaujon. Chirurgia, o leacă ai tradat-o de atunci. Ea te iartă. Am nevoie de un om la care să pot conta. Te iau... Ne-am înțeles?”.

Pentru oricine, care a lucrat vreodată în serviciul acestui om cu așa puternică personalitate, el rămâne pentru totdeauna, patronul, căruia nu i-se discută ordinarile. Primi. Voi avea dar să petrec tot războiul în această veche casă, pe care Ortegue în mod paradoxal a adaptat-o specialității sale: chirurgia pentru nervi. El era mândru de această clădire, construită de arhitectul Daniel Marot în 1690 pentru primul duce de Colombieres. Ii plăcea să numere locuitorii și luxul dezvoltat de dânsii: ducele de Colombieres întâi, apoi o nepoată a marelui Conte, mai târziu nu știu care financiar, fiul unui barbier îmbogățit prin sistemul lui Law. Casa a servit de închisoare pe timpul Teroarei, iar sub Napoleon a devenit locuința unui marșal, adăpostul unei ambasade străine sub monarhia din Iulie, a unui senator sub al doilea Imperiu. Multe drame intime trebuie să se fi jucat în acești două sute cincizeci de ani, între aceste ziduri, în fața acestei grădini liniștite, de ai că-

rei arbori bătrâni cresc acum mugurii unei primăveri noi. Frunzele lor înverziau în luna August. Le-am văzut îngălbînind, ofilindu-se și căzînd. Le văd acum reînverzind din nou. Mulți alți ochii au privit acești arbori în orele de neliniște, mirați ca și mine de contrastul dintre munca naturii, ritmul său fără sguđuire, în cetineala ei continuă, și dintre dureroasa frenezie a agitațiunilor omenești. Ce erau totuși tragediile, la cari locuitorii acestei clădiri participară amestecați, față cu groasnicul cataclism despre care toate îmi reamintesc act, chiar și această grădină imfrumusețată de primăvară — De aci se tărie mutilați, unul cu brațul amputat, altul cu piciorul, slabi, cercând desmerdarea soarelui primăvaratic. — De ași trece această poartă, ași vedea din cameră în cameră, pe perini, figuri palide, vulturoase de răniți, ochi arzînd de friguri, nări ascuțite, guri sfășiate, și deasupra plamelor jurnale împrăștiate, purtând titluri evocatoare de nenorociri: Violenta luptă de la Dixmude — Noul bombardament al Reimsului — transatlantic scufundat, de un submarin!...

De câte-ori în decursul toamnei și a întregii ierni mă înfioram înaintea acestor semne ale războiului atât de apropiat, de a fi aici, — deși nu eram nefolositor — dar afară de pericol. Infirmitatea mea mă umplea de rușine, ca și când eu nu ași fi nevinovat de întâmplarea care a făcut să mă nasc acum treizeci și doi ani, cu un picior sucit, inoperabil. Când „taubele“ și Zeppelinele au aruncat bombele lor asupra Parisului, eu încercai, între revoltă și oroare, o senzație de liniștire. Pericolul într'adevăr era nensemnat, dari totuși un pericol, și mi-se părea că mă împărtășam de război, ascultând numai o clipă explodarea bombelor, cea-ce eroi noștrii soldați aud toată ziua. Apoi caut să mă conving. Îmi zic că acești soldați sunt eroi. Pentru ce? Pentru că își sacrifică în chip brav viața. Pentru ce? Pentru datorie. Dar ce este datoria lor? Supunere legii. Caut să pătrund ideea aceasta. Pentru un savant ce este o lege? O succesiune constantă și necesară între două fapte. Dacă Ortegue ar fi încă pe lumea aceasta, el mi-ar da o definiție foarte simplă a eroismului: «Fiind dat un fapt: pericolul; o altă grupare de fapte fiind dată: adica temperamentul, ereditatea, educația; — acest temperament, această educație și ereditate secretează curajul, și un alt temperament o altă ereditate și altă educație, lașitatea, precum un stomac secretează sucul gastric, un ficat fierea în prezența unor sau altor substanțe.» L'ași asculta. Nu ași îndrăzni să-i răspund. Totuși aș cugeta că fenomenele psihice sunt mult mai complexe decât cum o admit astfel de explicațiuni. Nu judecăm un stomac, care secretează ori nu sucul gastric, un ficat care secretează ori nu fierea. Judecăm soldatul, care arată curaj sau lașitate.

Nu numai constatăm acțiunea lor, ci și calificăm. Simțim stimă și entuziasm pentru unul, dispreț pentru celalalt. Pentru ce aceasta? Pentru că aceasta acțiune nu este necesară, nu este constantă. Este obligatorie — aci este deosebirea între legile cari cârmuiesc energiile noastre voluntare și legile cari le cârmuiesc pe cale

psihologice. Caut să pătrund și această idee. Obligațiunea e limitată, care limită este și a facultăților noastre. Nici un ordin de la nici un șef nu poate obliga soldatul să meargă pe mare. Pentru ce? Pentru că nu poate aceasta. Puterea noastră ne cumpenește așa dar datoria. Eu de exemplu nu puteam fi medic într'o ambulanță de la front, din cauza infirmității mele. N'am să-mi reproșez de-a nu putea fi. Am lucrat cât am putut în acest spital. Am adaptat facultățile mele acestui război. Nu mi-am împlinit toată datoria?

II.

Ciudat unde ajung reflexiile mele, fiind dat că sunt medic, însărcinat cu o datorie de medic, într'un decor exclusiv medical. Această preocupățiune, această obsesie a problemei morale fusese linia dominantă a vieții mele, în decursul acestui război.

N'am luat aceasta hârtie albă și n'am început să redactez acest fel de „memoriu“ decât din motivul de a vedea chiar în gândul meu, grupând metodic o serie de scene, căror maistor le-am fost din întâmplare. Atunci tulburat de ciudășenia lor, n'am avut puterea de a le privi cum s'ar zice, intelectualmente. N'am simțit decât tragicul lor. Îndepărtat de ele îmi vine a crede că pot să deapăn însămnătatea lor abstractă, valoarea lor de argument în favoarea unei tese hotărâte sau mai bine a unei ipoteze. De câte-ori la Beaujon, înaintea mesei de operație, l'am auzit pe Ortegue, eroul acestor scene dureroase, repetîndu-ne, în timp ce unul dintre noi isprăvea de anesteziat un pacient: „Fie-care bolnav este pentru adevăratul clinician, o experiență pregătită de natură.

Evenimentele a căror detalii ași vrea să le fixeze, au fost și ele una dintre aceste experiențe și istorisirile, care o voi face, nu va fi decât una din aceste „observațiuni“ din cari Ortegue ne-a sfătuit să ne reținem multe: „Fapte insista el“ adunați fapte, întotdeauna fapte. Magendie avea dreptate: savantul nu e decât un petecar, care se plimbă prin domeniul științei cu un coș a dos, un cârlig în mână, și care adună cea-ce găsește.“ Da, și dacă nefericitul meu maestru s'ar deștepta din somptuosul său mormânt pe care și l'a pregătit în cimiterul din Passy, unde sărmanul său corp chinuit a găsit în fine somnul — fără morfina, — aceasta „observație“ nu-i ar prea plăcea. Faptele, pe cari intenționez a le însămna aci, sunt de ordin psihologic-religios și pentru acest închinător al faptelor, astfel de fapte nu existau de loc. Când i-se vorbea de probleme religioase, rădea tare și vesel. Imposibil de a fi smuls o altă formulă decât aceasta. parodiată din «Bolnavul imaginar:» Primo purgare, ensuite philosophari.» Să se curățească? De ce? De toate închipuirile zadarnice și speranțele unei vieți viitoare realizabile, de acest nesănătos atavism de misticism, care ne împinge a urmări în fenomenele naturii urma unui gând, unei voinți, unui amor. El nu admitea să fi fost ceva divin în lume, de altfel nici chiar în om. Cugetând astfel, el credea a urma principiile lui Magendie: supunerea inteligenței fapte

brute. Nu observa că el dogmatiza într'un alt sens, el înamicul tuturor dogmatismelor. Nu accepta ca fapte decât fenomenele treierate mai înainte de o ortodoxie numai puțin sistematică, numai puțin parțială ca ceialaltă: ortodoxie științifică. Eu îi oblecționam timid, că faptul religios, este deasemenea un fapt; ar fi deci științific, după doctrina experimentală de a l'ținea în seamă: — «Primo purgare,» repeta el. «Supranaturalul nu există. Tot ce presupune în univers o intențione a unei ființe, este fără valoare, prin definiție. Dacă D-ta îmi zici: am văzut un animal, care simțea și mergea fără sistem nervos, n'am nevoie de-a verifica mărturisirea D-tale, o știu că e falsă....»

Nenumerați savanți raționează ca Ortègue. Eu am raționat tot astfel. Nu întâlnisem nici-odată, față în față o realitate ca aceia în care m'am lovit timp de săptămâni. Dela această evidență, negațiunea radicală a supra naturalului, sau pentru a vorbi mult mai exact a spiritualului, mi-se părea prea sumară. Știința, în ultima analiză nu este decât o ipoteză căreia îi încercăm valoarea prin controlul cu realitatea. În medicină — unde Ortègue era tot atât de deslușit — teoriile cele mai lojice sunt condamnate îndată-ce clinica le desminte, cele mai bizare recunoscute ca ezacte, îndată-ce clinica le verifică. În fine acțiunea este criteriul suprem al adevărului. Dacă este stabilit prin niște fapte simplu constatate, că anumite păreri absolut opuse ortodoxiei științifice

permit unor oameni de a se adapta vieții, sau contrar că alte păreri, științific-ortodoxe, nu permit adaptare, este dovadă, și irefutabilă, că această ortodoxie științifică este de revizuit. Prezenta obsevațiune n'are alt scop, decât a aduce această dovadă, pentru un caz foarte particular în împrejurările sale, foarte general în structura sa intimă. Să fim mai preciși. Să aducem această dovadă? Nu. Eu vreau a o sugera ca și posibilă, pentru că o văd astfel. Conștiința mea de savant cere ca să o scriu această „obsevațiune“, că o scurtez această experiență pentru a-i extrage adevărul ce-l conține, dacă conține vre-unu. Să fac lumină între gândurile mele, spuneam mai sus. Aceste lucidități sunt cinstea noastră, a oamenilor cari cercetăm. Ortègue ar răspunde cetind aceste șire: «Aici văd foarte clar, eu, în gândul D-tale. Tatăl D-tale a fost profesor de filozofie la Montpellier. Era un metafizician freat de vitaliști. Mama D-tale era o catolică practicantă. D-ta pretinzi că aci este o problemă de rezolvat, pe când în realitate nu este de cât un postulat al eredității D-tale. Primo purgare.» Dar care savant a lucrat vre-odată cu un alt instrument decât creerul care i-l'a dat ereditatea sa? Toată chestiunea este de a ști, dacă rezultatul obținut prin acest instrument este valabil în sine. Dacă eu scriu aceste note, o fac, tocmai pentru a distinge mai bine, în această aventură. ceea-ce mi-i partea personală și ceea-ce este drojdia pozitivă, indestructibilă, care ar fi același pentru toți martorii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Idei — oameni — fapte.

Viața în străinătate.

CHESTIUNEA ROMANĂ.

O problemă uitată dar cu toate acestea în permanent simțită prin încurcăturile jenante cari le provoacă în conștiință de stat italiană este așa numita: La questione romana. Dacă ne ocupăm de ea aci — adică o facem de actualitate — suntem îndemnați de împrejurarea că această chestiune este reluată cu mult interes în Italia, iar actualul regim fascist — atât de conciliant și înțelegător în materie de credință — încearcă să o rezoalve, mai mult sau mai puțin „laic“.

Pentru publicul românesc care probabil nu prea este cunoscător ce vrea să zică Chestiunea romană ne luăm îndrăzneala a face un restrîns istoric al evenimentelor cari au creiat acest impas din care statul Italian nu mai știe cum să se descurce.

Istoric.

Duternica mișcare a popoarelor, în sec. XIX-lea, care pentru unele a dus la revendicări sociale iar pentru altele la realizarea unei tendințe naționale, în Italia s'a resimțit în forma cea din urmă. Ideia unirii micilor state italiene vagă și neînțeleasă la început, fiind susținută de corifei tenaci și încăpăținați, ajunge tot mai răspândită. Nici Statul Papal n'a putut rămâne imun și fără aderenți ai acestei idei. Astfel tot mai pronunțat se conturează cele două tabere, la început formate din Papa Pius al IX-lea și clerul său, de altă parte Mazzini și Brunetti Angelo (supra numit Ciceracchio) luptătorii pentru distrugerea — la început numai din capriciu — a Statului Papal. Exploatând libertatea bunăstarea în care cetățenii acestui stat se lăfăiau, fără să le știe prețul, numiții își începură răspândirea intențiilor lor cari prinseră rădă-

cini și ajunseră la triumf mulțumită indulgenței și părințești ținute pe care a avut-o față de acestia Sf. Părinte. — Papa se mărginea să schimbe la guverne, să roage, să înduplece săi convingă pe adversari — acestia însă lucrau cu alte metode, mai „eficace“ pentru atingerea scopului. Conrupând și garda papală, în cele din urmă se năpustiră asupra Quirinalului ucisera o mulțime de preoți aprinseră biserici și întronară regimul numit democratic (corect anarhic). Papa fu silit să se refugieze.

Toate statele catolice ale Europei se indignară de această ispravă fără precedent în istoria bisericii române și își oferiră serviciile de eliberare și întronare a ordinii în Roma eternă. Deja înainte ca Papa să se fi învoit la aceasta armatele franceze sub conducerea lui Oudinot pătrunseră pe teritoriul Statului Papal și în anul 1850 îi asigură lui Pius al IX-lea reînnoirea la Roma. Mazzini din Piemont continua să agite și să afâțe. Se întâmplase apoi că în fruntea mișcării ajunse Victor Emanuel II, regele Sardiniei care ajutat de ministrul să Cavour câștigându-și alianța lui Napoleon al III-lea precum și „bunavoința“ organizațiunii „Alliance Israëlitique“ avea mari șanșe de reușită. Izbucnind războiul între Austria și Victor Emanuel II, aliatului Napoleon III intră pentru ajutare — pe teritoriul italian. Victoria dela Magenta și Solferino a acelor din urmă aduce proclamarea de dictator al Italiei pe Victor Emanuel care de aci înainte joacă pe față cu Mazzini, Garibaldi, Ratazzi luptătorii unității italiene. Mai mult de ochii lumii la pacea dela Zürich ce trebuia să încheie războiul Austro-italo-francez, delegații celor din urmă conveniră ca sub presidenția Sf. părinte să formeze confederațiunea italiană.

Cum spusă intențiunile nu erau sincere — evenimentele cari urmară au arătat că Cavour gândea la altceva și pacea pe teritoriul italian se transformă iarăși în cel mai condamnable război fratricid. În cele din urmă lozinca lui Cavour fuse: „Să mergem din nou la Roma“ iar revoluționarii o împliniră. Se înțeleseră cu Napoleon III, care era pe atunci stăpânul înarmat al Romei, ca armatele franceze să părăsească treptat orașul iar ei — revoluționarii — se anga-

jau să „apere“ papalitatea contra oricărui atac precum și să-și aleagă de capitală a noii Italie orașul Florența. (Convențiunea din Septembrie). După unele buclucuri pe cari le provocă Garibaldi ajungem în fața acelei mari răspântii a istoriei care determină în așa fel cum o avem astăzi această — chestiune romană.

Anume Napoleon III pregătind războiul contra Prusiei căutând el de data aceasta alianța lui Victor Emanuel II, — drept recompensă — îi oferi Statul Papal. Astfel se făcu că armatele acestuia, nestingerite de nimeni, sub conducerea, generalului Cadorna, fără nici o rezistență din partea gardelor papale — cărora nu le ceruse Sf. Părinte jertfa de sânge — intrară în Roma în ziua de 20 Sept. 1870, Papa Piu al IX-lea ajunse prizonierul acestora în Vatican. Victor Emanuel II prin lege, încorporează Statul Papal în noul Regat Italian cu capitala Roma, iar pentru reglementarea raporturilor dintre noul stat și Papalitate, fără nici o întrebare a acesteia — a promulgat legea numită „a garanției“ care în 19 articole declară că: persoana Sf. Părinte e sacră și inviolabilă, că și poate păstra garda sa personală obicinuită la curțile principilor italieni, că în palatele, conclavele, sinoadele papale nu poate intra fără încuviințare, nici un organ de autoritate al noii organizațiuni etatice, că în puterea spirituală a papilor nimeni nu se poate amesteca, că în contactele și relațiunile Sale cu State sau particulari este absolut liber având la dispoziție poșta și telegraful propriu etc. Bineînțeles Papa prin enciclica „Ubi nos“ din anul 1871 — a respins toate „drepturile și onorurile“ asigurate de „il re galantuomo“. Chestiunea Romană se născuse!

Fascismul și Chestiunea Romană.

Incercările ce s'au făcut mai târziu, sporadice — chiar bine intenționate — de a trece odată peste delicata problemă ridicată de voie de nevoie în mijlocul exaltatelor lupte naționale, au rămas fără rezultat. Astăzi din nou se încearcă. Guvernarea fascistă a fost mai mult sau mai puțin cu bunăvoință și recunoscătoare a forței morale pe care o reprezintă biserica, deci se simte îndreptățită să aștepte un rezultat mai mult, decât guvernările anterioare fățiș masonice și alele.

Este interesant totuși să cunoaștem cum această preocupare prin excelență spirituală, nu poate fi neglijată și agită într-una guvernele statului italian. Lumea de astăzi materialistă, nepăsătoare pentru cele de credință cu toate acestea, nu poate dormi liniștită atunci când simte că s'a atins arbitrar și ofenzator de o mare putere — fără tunuri și mitraliere — care este Biserica romană,

Semioficisoul Sf. Scaun, l'Osservatore Romano în numărul său din 21 Sept. 1927 în legătură cu congresul național eucharistic ținut la Bologna s'a îndemnat să rectifice unele aprecieri și importanțe ce s'au atribuit acestuia mai ales din motivul că unele ziare încercau să afirme, că s'a consacrat aci — prin umilita și generoasa purtare a autorităților — alianță între Statul italian și Biserica romană.

În contrarietate cu aceste, susține semioficisoul, dela legea de garanță din 20 Sept. 1870 nimic nu s'a schimbat aci referitor, și atâta timp cât suveranitatea — manifestabilă și exterioară — a papalității va fi la discreția diferitelor guverne, mai mult sau mai puțin creștine, nu se poate vorbi de încetarea problemei acesteia. Se cere deci o situațiune juridică constantă, universal recunoscută, clar evidențiată pentru toate popoarele catolice. Din acest punct de vedere chestiunea nu este strict națională, ea este complexă a tuturor celor ce spiritual sunt supuși ai Papalității.

În discuție s'au amestecat și ziarele fasciste Corriere della Sera și Popolo d'Italia cel dintâi cu articolul lui Giovanni Gentile iar al doilea cu observațiunile lui Arnaldo Mussolini (fratele Duceului). L'Osservatore Romano le răspunde: Statul Italian trebuie să repare dauna, neajunsurile cauzate Sf. Scaun prin purtarea lui de până aci, iar aceasta în virtutea simțimintelor de dreptate ale poporului italian. Nici o intervențiune străină pentru această reparațiune nu poate avea loc, însă statele catolice vor trebui să fie informate despre ceiace se va aranja între Italia și Vaticanul. Și toate acestea din motivul că „legea garanției“ a fost, și este o literă moartă, neaplicată, neaplicabilă și deci Papalitatea nu s'a bucurat nici de puținul asigurat de aceasta. De altfel însă — răspunzând ziarului „Popolo

d'Italia“ — această chestiune nu poate fi adusă în fața nici unui tribunal internațional cu toate că are caracterul catolic universal. Dacă ne-am apleca în fața aranjamentului dela 1870 — zice Os. Rom. — Am fi expuși cu drept cuvânt, neîncrederii, desconziderării și eventual schismei credincioșilor pentru că am consimți să devenim protejații și angajații diferitelor regimuri exercitând minuscula funcțiune de capelani anonimi ai unui principe atunci când noi înșine suntem apărători ai marilor interese catolice de pe tot rotogolul pământului. Iar acest lucru l'a recunoscut și șeful guvernului Benito Mussolini care în discursul său dela cameră (21 Aprilie 1921) a zis: „eu afirm că tradiția latină și imperială a Romei este astăzi reprezentată prin catolicism. Eu cuget și eu susțin că singura idee universală care astăzi o găsim în Roma este aceia care se răspândește din Vatican“. Deci pentru rezolvarea acestui diferend singur judecător este Papa — acest continuator al strălucirii latine și imperiale din Roma vecinică. Până când Papalitatea va fi simplaminte găzduită pe teritoriul unui stat cu care nu are nimic comun, nu poate fi vorba de încetarea diferendului. Prin urmare afirmând Dl Arnaldo Mussolini că „Italia are toate titlurile pentru a fi judecător și garant“ este exclusă ori ce posibilitate de apropiere.

În legătură cu aceste partidul fascist în buletinul oficial Foglio d'ordini resumă că: pentru Vatican chestiunea nu este de ordin internațional în tranșare iar independența politică și juridică a Sf. Scaun nu este legată de condițiuni de ordin teritorial.

Se discută deci, se expun: ideile, încercări de rezolvare, iar dacă ceiace afirmă în rezumatul său „Foglio d'ordini“, poate fi considerat cași ideologie papală, atunci urmează ca Sf. Scaun să precizeze și să arate cum anume înțelege să se considere satisfăcut și care ar fi garanța, forma sub care Statul Papal de odinioară ar putea să dănuiască sau să se conzidere desființat pentru vecie. (1)

(1). Dela redactarea articolului prezent, s'a mai discutat mult în presă aceasta chestiune. Vom reveni în numărul viitor.

O criza a spiritului catolic francez

În anul 1927 s'a desfășurat în Franța ceea ce s'a numit o criză a spiritului catolic, (1) născându-se din condamnarea școalei politice „Action française”. — Această criză care ar fi putut deveni extrem de gravă, punând în chestie, în cele mai multe capete catolice franceze, devotamentul lor față de Biserica catolică, este astăzi un fapt domolit: Conștiințele adânc atinse s'au liniștit cele mai multe prin acceptarea integrală a disciplinelor bisericesti (2)

Totuș nu e cu puțință să nu ne mirăm de rezistența Elitei franceze contra directivelor pur religioase ale Romei, și că a trebuit să se deslănțuiască asupra Ei pedepse bisericesti din ce în ce mai grele pentru ca să-o înfrângă. Vorbind sincer, catolicii francezi nu ne-au obișnuit cu o astfel de ținută în politica lor religioasă, căci mai înainte vreme au primit cu cel mai spontan sentiment de supunere, aproape fără rezervă, într'o chestiune de altfel liberă, politica de „ralliement” a Papei Leo al XIII (3) apoi deasemenea în ciuda cosecintelor materiale dăunătoare ale Legii Separațiunii între Stat și Biserica” au urmărit cu exemplu, frumos chiar și cu entuziasm directivele Papei Piu X. (4)

Din ce motiv dar, ar fi slăbit în Franța spiritul catolic?

a). S'a vorbit de Invierea Spiritului galican. — Pe lângă faptul că aceasta expresiune întrece realitatea, de altă parte nu ne luminează destul situația fiindcă rămâne întrebarea: De ce atunci a reinviat Spiritul galican?

De aceea, e cu mult mai potrivit să no-

1. Jacques Maritain în cartea lui „Primaute du spirituel” cap. II. despre chestiunea „Action Française” mai are și „Pourquoi Rome. a parlé”.

2. Nu numai că episcopatul catolic francez în întregime și-a ridicat glasul pentru a condamna și el A. F. și a da credincioșilor lor motivele juste condamnării și cel mai mare număr dintre catolicii de A. F. au făcut și ei act de supunere.

3. În anul 1893 când Papa încredinșase pe cardinalul Lavigerie de a cere catolicilor francezi să primească de buna voie regimul devenit legitim al Republicei.

4. Piu al X în anul 1904 nu a primit statutul bisericesc propus pentru Franța de către guvern, proiectul ne ținând destul în seamă principiile fundamentale ale constituției Bisericești.

tăm că de la războiu încoace s'a deșteptat la fiecare popor fie bătrân, fie tânăr, un naționalism bănuitor, strecurându-se în toate privințele ori cât să fie de spirituale, devenind baza de apreciere a tuturor judecăților. — Reacțiunea în contra condamnării Școalei unuia dintre aceste naționalisme, ar putea să fie considerată drept consecință a acelor deșteptări naționale.

b). Totuș cu mult mai obiectiv s'ar putea explica altfel, prin influența considerabilă ce-o luase gândirea „Maurasiană” asupra intelectualismului francez, poate chiar, și european; „Mulțora dintre cei ce-i erau mai devotați, li-se părea că utilitatea A. F. consistă mai puțin în eficacitatea ei politică decât în cea intelectuală ce o desfășurase — luptându-se contra ideologiei revoluționare”. — Maestrul însuși spunea „Se află la începutul operii mele politice o metodă critică: Critica „Norilor”. De la început, în momentul celor mai rele confuziuni, critica aceasta s'a năpustit peste tot, contra principiilor profunde cari, cu numele de panteism, monism, imanentism, au determinat atât în istoria gândirii umane ca și în activitatea fiecărui spirit uman, anumite erori politice și anume liberalism, democratism, individualism”.

Această critică (în partea sa distructivă) se întâlnește cu catolicismul cel mai ortodox, Adăugăm că critica maurasiană coincidea cu renașterea în Franța a Thomismului, pe care se pare că l-a pregătit curățând terenul de toate sistemele de filozofie anglo-saxone sau asiatice. Însă se înțelege dela sine că Școala lui Maurras cu toată valoarea sa negativă, nu putea pretinde, a fi un sistem de ideologie complectă ba și avea pentru un catolic mari lipsuri în partea sa constructivă.

c). Pe lângă aceasta, în raporturile grele dintre Biserica și Statul francez, partidul AF. totdeauna se arătase, parte din motiv politic, parte din convingere religioasă, toți însă din antiliberalism, apărători ai Bisericii contra amestecărilor dinamice ale Statului; în așa fel în cât AF. păru în curând unicul partid capabil de a se opune efectiv uneltirilor Francmasoneriei la putere. — La aceasta se mai adaugă că 50 de ani tot cu decepțiuni și provocări din partea Republicei, cei mai mulți dintre catolici ajunseră a se des-

efecționa dacă nu de regim republican, cel puțin de guvern radical care îl reprezintă de atâția ani, în cât în Franța avea simpatia catolicilor grupul acela care știa rezista, câte odată cu spirit, totdeauna cu putere, încălcărilor guvernului. — În privința aceasta și ca contraprobă, subliniem că Francezilor catolici nu le prea plăcea a vedea capetele lor bisericesti, pe lângă toate motivele legitime ce le-ar avea, să se compromită chiar și numai la aparență cu guvernul lor. — Și nu le conveniau cochetăriile adevărate sau presupuse ale Nunțiilor cu Parisul guvernamental, pe când unul care-se arăta rezervat, acela era asigurat să și atragă simpatia tuturor.

Prin urmare Partidul A F., vasăzică partidul ante guvernamental de dreapta acela singur pe care catolicii francezi îl puteau urma, mereu și câștiga printre ei aderenți și mereu a junge a fi considerat drept unicul partid de îndreptare națională catolică — Față de A F, care începuse recrutarea înainte de război, câștigul celorlalte partide catolice înființate după război se prezintă foarte slab; astfel se explică cum în 1926, când cu condamnarea A F, marea majoritatea a intelectualilor catolici francezi s'a găsit atinsă.

În sfârșit, acum când criza e virtualmente închisă — aceasta se observă și din reacțiunile din ce în ce mai slabe ale ziarului condamnat — să ne fie permis a trage din experiența altora foarte dureroasă, anumite concluziuni cari ni-se par potrivite.

1). Ori cât de solid ar fi în toată privința, un partid politic, creștinul, mai întâiu cetățean al cetății cerești, și apoi numai al cetății pământești, trebuie să facă o politică creștină, cu atât mai mult li-se cere preoților a cărora misiune e supra terestră, și stă asupra partidelor propriu zise politice.

2). Ori cât de puternică ar fi în „critică“, va să zică, în partea ei negativă, poziția filozofică a unui sau altui partid fie din extrema dreaptă a inteligenții naționale (1) să nu uităm nici când că filozofia și cu atât mai vârtos dogmatica creștină o completează o copleșește o întrece.

3. Prin urmare, în primejdia de a se trezi într-o dimineață cu o criză identică aceleia a spiritului catolic francez credincioșii români mai ales catolici nu trebuie să se mulțumească drept hrană intelectuală și spirituală cu mâncarea ce li-o servește o presă altfel doctrinară, însă săracă în anumite privințe. „Nu cu oricare cuvânt se hrănește sufletul ci numai cu cel pe care ni-l grăește nouă Duhul sfânt“.

P. B.

1. Pe plăsurile noastre românești avem și noi o extrema dreaptă a inteligenții între șefii căreia s'au fixat doctrinarii ziarelor „Cuvântul“ și „Curentul“. Influența acestora ne o putem închipui ușor notând că între cadrele articolelor lor de luptă și că înșiși adversarii lor politici i-au luat de călăuză spirituală, cel puțin în ideologia lor filozofică artistică și morală. — Preoțimea noastră își caută aci hrana intelectuală din toate zilele, pe când tinerimea îi proclamă drept conducătorii săi sufletești. Din acest punct de vedere, foarte sugestiv ar fi un plebiscit asupra șefilor recunoscuți ai gândirii române actuale. De altă parte nu e un secret pentru nimeni că doctrinarii dela aceste două cotidiane au o simpatie mare, ca să nu zicem mai mult, față de șefii naționalismului francez, până ai apăra împotriva „dușmanilor“ lor români. — Vezi din Socol art. despre „Primatul spiritualului“ din Cur. No. 5. din 15 I. 1928. Din acel motiv al influenței lor puternice Observatorul are datorie de a-i controla obiectiv întotdeauna.

Buletin literar.

IDEE DE CULTURĂ.

O femeie tânără intoxicată de cocaină, iată cultură la noi! Efectul sau cauza acestei crize prin care trece intelectualitatea noastră are să ne fie mortală dacă nu luăm energic măsură radicală de profilaxie corespunzătoare. „Humanism inuman“ a zis Henri Massis pentru a defini exact scrisul care ne strică sângele și de care încet-încet murim.

Din când în când străjerul ridică glasul în noapte și ne încunoștințează cu groază de desordinea ce a văzut în mentalitatea noastră națională. Reprezentantul oficial al comitetului național pentru sănătatea intelectuală ne spune că organismul asupra cărui trebuie să supravegheze nu funcționează normal, și că are defecuosități amenințătoare. Mai mulți doctori oficiali

vin câte cu un leac care la experiență se afla „ineficace“. Oare suntem în gradul acela în care se încearcă, doar de a potoli suferințele morții cu injecții, sau suntem abia în leagănul decadenței ?

Și totuși câte oficine autorizate cu propagarea culturii am deschis câte școli, câte universități ? Câți intelectuali am făurit numai dela Rășbolu încoace ? Și ce rezultat ? Ca să nu încurcăm chestia, lăsăm la o parte aceia sute de mii de jumătate intelectuali, cu 4 clase, pradă ușoară a tuturor ideilor subversive pe cari ni le aduce crivățul baraganelor din Răsăritul asiatic. Dar universitățile ? Iată ce ne spune Pârvan, îngrijorat. «Școala oficială începe să recunoască că toate doctoratele de știință și diplomele de artă ale lumii nu vor face dintr'o maimuță cu dar suficient de imitație un creator de valori nouă spirituale.» Va să zică faliment declarat oficial. — Cine n'a citit verdictul sever și totuși just al lui Nae Ionescu: „La noi orice licență însemnează o desrădăcinare. Diplomatul universității în 95 la sută din cazuri va duce altă viață decât cea a părinților săi. Cultura noastră nu e deci cultură ci meserie, și anume altă meserie decât cea a tatălui. Un exod continuu a inteligenței românești în spre ceea-ce am numi funcțiunile producătoare ale nației ci în spre cele de *legătură*.» Ba mai mult trebuie să notăm că intelectualul nostru, producție a pământului nostru cultural, chiar de ar rupe lanțurile aceste de robie ale politici, cu toate aceste soarta sa nu e mai puțin păgubitoare și primejdioasă pentru rasă. Intelectualii noștri mai mult decât în 95 la sută din cazuri au căzut în diletantism intelectual. Ori politician ori diletant. Iată carybde și syla ale culturii noastre, cercul de desnădejde.

Diletantism, o boală îngrozitoare, în care inteligența cea mai bună se roade în sfârșit, și în care paciința, ca în lepră, dispare incetinel. — Spiritul cel mai reprezentativ al „culturii“ acestuia, A France, s'a stins în negura leprei aceleia a nihilismului intelectual. După ce, glob-trotter neobosit, a cutreerat tot pământul intelcpiunii, consfătuindu-se cu reprezentanții tuturor intelectualismelor, laudându-se de prietenii legate cu cărturarii și doctorii în toate legile din toate țările, din toate epocile, răsfoind cu desfătare toate producțiile intelectuale din lume,

adevăratul cult „in-se“, — într'o clipă de umanitate adevărată, de răscoală împotriva beției intelectuale unde a ajuns, scrie: «Cartea este „opiumul occidentului“. Aceia cari cetesc mult sunt ca mestecătorii de Haschich. Otrava subtilă care le pătrunde creierul, și face nesimțitori pentru lumea reală... Cărțile ne omor: prea multe cărți avem, — și de prea diferite feluri, iar noi alergăm prin Studiu spre paralizie generală. Cultură nu este decât un amorțitor al voinții depravație a inteligenței, un nărav pe care-l iubim de care nsă suntem siguri că vom muri“. Dacă trebuie să murim, mai bine să nu fim culți: în loc de a reînchepe experiența byzantinismului, mai bine să aprindem bibliotecile Alexandriei !

Față de ogorul jalnic în care au răsărit plantele veninoase, să nu ne mirăm dacă s'a pus în chestie, chiar latinitatea, ca și când s'ar fi dovedit neputincioasă de adevărat umanism. — A spune că acela a defăimat civilizația și rasa ba și nația atât de legată cu cultura latină, aceasta nu soluționează problema. Noi zicem să moară cultura latină, dacă în loc de a fi un element de viață în organismul nostru, ni-l otrăvește vărsându-ne în sânge un virus de descompunere sufletească. Să ne folosim deci de experiența altuia, și din cântecul de jale, și de desnădejde al pesimismului păgân, să tragem elementul de adevăr, cu care ne vom putea mân-tui.

Unde este deci cultura ? Cum vom putea-o defini. — Peste tot, ne spune H. Massis, cultura este o formațiune a facultății de judecată ; scopul ei este de a o îndrepta, de a o rectifica, totodată îmbogățindu-o. Cultura deci este un principiu de unitate, de coordonare. Ea face să se sporească umanitatea noastră, mai puțin în sensul de întindere a cunoștințelor decât în adâncime și intensitate.(1) Iată elementul esențial al culturii în așa fel că de ori unde ar lipsi, putem spune fără greș, că aci nu este cultură.

De alta parte omul din istorie, neputându-se sustrage celor două sau trei condițiuni elementare ale vieții sale psiho-fiziologice, supuse și ele celor două sau trei fapte esențiale umano-divine, și anume, păcatul strămoșesc cu consecințele sale, propăvăduirea legii nouă prin

1). Massis in „L'Humanisme inhumain“.

D. Nostri Iesus Hristos și existența grației, — urmează deci că adevărata cultură va fi aceia care va lua în seamă constituția integrală a lumii, și a tuturor legilor metafizico-istorico-psihologice.

Cu un cuvânt, adevărata cultură nu e greacă nici cea latină, nu poate fi decât cea creștinească.

Adevărat cult este organismul intelectual dezvoltat în linia descoperirii divine.

Adevărata civilizație (cum spunea Baudelaire) nu este nici vapor, electricitate, nici gaz, adevărata civilizație stă în slăbirea tot mai perfectă a consecințelor păcatului strămoșesc.

Adevăratul cult nu este Erasme, Goethe, France, D'Annunzio ci Dante și Aquinatul.

Un adevărat umanist este numai sfântul!

CODREANU

Modă literară.

Sfinții au intrat în literatură. „Viețile sfinților” sunt la modă în Franța și în tot Apusul. Au năvălit și pătruns în literatura franceză de astăzi, cu așa succes încât merită să căutăm motivele apariției lor în toate vitrinile librăriilor. Nu este oare paradoxal că într-o societate cât se poate de materialistă, într-o literatură unde stăpânește sensualismul cel mai cras și brutal, viețile sfinților își fac tot mai mare drum. Așa că nu trebuie să ne mirăm dacă intelectualii („clerici” oportuniști și isteți, arzice Benda) exploatează sistematic filonul acesta bogat. pentru că acum . . . rentează.

Dacă râvna și concurența editorilor și autorilor este mare, realizarea și valoarea hagiografiilor nu sunt egale, pentru că aici suntem în fața unei probleme împărțite literală, istorică, psihologică și religioasă.

În rândul întâiu avem grupul creștinilor convingși și culți, academicieni eminenți ca Goyau în „S. Mélanie” și S. Jeana d' Arc” sau L. Bertrand în „S. Augustin” și „S. Thérèse”; scriitorii cu renume mondial ca Chesterton în „S. François d' Assise” sau Baumann în „S. Paul” și „L' Anneau d'or des Grands mystiques” și alți mulți. Grupul acesta prin prezentarea acestor eroi cari sunt sfinți, a adaptat gustului modern de

astăzi, datina veche a Bisericii creștine, de a ridică elita și chiar masele, cu exemplarele vii și felurite ale Evangheliei veșnice. Și de fapt cine s'a apropiat de Idealul suprem mai mult decât sfinții?

Avem și alt grup, — tot așa de compact — de creștini convingși, conștienți și capabili, ca Bellesort în „S. François Xavier” Bordeaux în „S. François de Sales et notre coeur de chair etc. cari prin operele lor se dovedesc de mari mesurători a scrisului, de istorici informați și de psihologi nuanțați. Și totuș n'au pătruns așa de adânc în personalitatea și idealul eroilor lor. Motivul este că pentru a tâlmăci psihologia sfinților, chiar a celor mai puțin mistici — la aparență — se reclamă o cultură și practică religioasă mai adâncă.

A treia categorie de autori la modă, o formează biografiile diletanți „agiografi laici”, cu spirit naturalist ca notă dominantă. Plictisiți de atâta literatură picantă, simțul lor artistic exasperat de accesele unui realism brutal sau unui simbolism vag căută — și din snobism — ceva nou, ceva la modă. Ce să pună în uimire burghezii (*épater les bourgeois*, cum spun ei). Atrag ușor clientela, și de fapt nici nu trebuie să caute mult modelele așa de interesante și variate cum sunt eroii creștini. Viața unui sfânt conține atâtea cazuri interesante, excepționale, chiar paradoxale. Așa că s'ar putea naște o comercializare a sfinților. Pentru mulți e gustul artificial factice unui misticism fals, care caută în epopeia creștină ceva rar, excepțional, eroic, interpretându-o cu o mentalitate așa de greșită că s'ar putea zice că îi place chiar și dracului să se delecteze în tâlmăcirea greșită a sfinților.

Agiografi de acest fel sunt foarte puțini. Domenim pe: Protestantul irlandez Bernard Shaw, scrie despre s. Joana de Arc o piesă (o cronică în șase tablouri și un epilog) care a fost reprezentată de artiști ruși, anul întâiu la New-York, în al doilea la Londra, al treilea la Paris, la „Théâtre des Arts”. Pentru câțiva, opera lui Shaw întrece ca putere de expresiune aceia „prea academică” a francesului Porche, care își făcuse și ea cale și aparut în „La Petite Illustration”.

Mult mai discutată și de fapt foarte discu-

tată este cartea lui Iosif Delteil — tot despre a Ióana d'Arc — care înjosește figura măreață și clară a eroinei. Autorul cu o pretenție ridicolă dea reînvi radical literatura — și înșirându-se pe sine în catalogul genilor *cărora nu le trebuesc regule* — disprețuește istoria și născocesc scene care n'au nici un fundament istoric. Ele sunt un pretext căutat pentru a se exfinde cât mai mult în descrieri realiste, sensuale și murdare, cari n'au nici un rost în reliefaarea istorică sau chiar psihologică a unei figure așa de bogate și mărețe.

Cu o artă superioară și cu un respect sincer față de eroina sa, literata franceză Dna Delarue Madrus a scris „*S. Thérèse de Lisieux*” Dar îi lipsește simțul religios într'un grad așa de mare încât de multe ori, vrând nevrând, discreditează chiar pe eroină, ba și mai mult discreditează cu expresiuni echvoce sau necuvincioase, chiar și arta.

Severitatea noastră nu împiedică respectul ce-l avem pentru intențiunile bune și admirațiunea noastră pentru realizările artistice ale autorilor.

Iată în sfârșit cea din urmă categorie a agiografilor laici. În grupul acesta, neînsemnat la număr, aproape nimic nu rămâne ce ar putea fi în conformitate cu istoria, psihologia și idealul eroilor aleși. Interpretarea greșită strică foarte mult și artel,

Între operile cele mai neestetice e Isus de Barbusse. Barbusse care a insultat țara românească dupăcum își insultase deja patria sa Franța, a încercat să desfigureze persoana lui Isus prezentându-l ca pe un demagog revoluționar. O istorie fantesistă, o exegeză de tot primitivă, o interpretare psihologică falsă și chiar ridicolă, o melodramă demagogică, o carte plictisitoare, iată caracterizarea ce i-se poate da conținutului cărții lui Barbusse despre întemeitorul creștinismului. Născocirile sale vătămătoare și sacrilege n'au nici meritul de a fi cel puțin artistice sau verosimile.

A fost tot așa de greșită și neesthetică interpretarea istorico--psihologică data cu mult înainte de Catulle Mendes despre Sfânta Teresa de Spania, în caricătura sa teatrală „*La Vierge d'Avila*”. Sunt și câteva fragmente de valoare,

dar ansamblul e neisbutit. Grandiosa mistică spaniolă, care a strălucit prin o sănătate fizică un bun simț, o judecată, o prudență și o tărie morală — cum rar se poate afla — e de necunoscut. Ni se prezintă în această piesă ca o exaltată, o isterică și o îndrăgostită fără cumpăt. De lângă ea Mendes pune un preot sacrileg, un călugăr crud, altul fărnaric, al treilea prost. Întreaga piesă este întretesută cu felurite necuviințe îndreptate împotriva creștinismului.

Regret că a trebuit să fac o examinare mai amănunțită a operilor scandaloase. Dar așa, vor fi și mai bine stigmatizate. Ținem să observăm că aceste sunt excepțiuni rari căci ospitalitatea intelectuală este tot mai bine observată. Chiar librăria care a editat „*La Garçonne*” a aflat repede, un loc de frunte unui S. Petru, unul S. Bernard în colecția profană de tot, intitulată *Les Grands Coeurs* (Inimile mari).

Eminentul critic și literat J. Calvet a publicat în revista „*Les Lettres*” (febr. 1926) un studiu sugestiv cu titlul caracteristic „*agiografia laică*”. Pentru întregirea și închierea articolului meu reproduc și rezum ideile sale principale.

«Sfinții au năvălit în literatură prin ușa cea mare. Intraseră timizi prin ușa cea tainică, ca nălucile, în vremurile îndepărtate ale neo-creștinismului; azi sunt pe planul prim în literatură, ia lumina zilei și a lumii, ca ființe cu carne și sânge, mai reali de cât toți eroii dramelor sau ai romanelor».

Cum și pentru ce o modă așa de neastepătată? În pretențiunea sa de a constitui o filosofie deterministă, știința a dat faliment. Reacțiunea spiritualistă a avut urmări și în agiografie, pentru că aceia deschidea orizonturi largi literaturii. Biografiile sfinților scrise acum nu sunt convenționale; ne arată în sfânt, înainte de toate „*omul*” prezentat într'o formă vie și interesantă. Chiar protestanții au scris cu respect și admirație despre un S. Francisc sau despre o S. Ioana!

Dar pentru toți biografiile acestia laici D-nul Calvet subliniază câteva primedijii de înlăturat în cari arată tot atâtea iluzii. «Întâiu *iluzia retorico-mistică*” întrebuițând artificii pur literare, pentru a ne mișcă mai ușor! A doua „*iluzia psihologică*” imaginându-și biograful că a păt-

runs sufletul unui sfânt pentru că știe să analizeze alți oameni. „Huzia raționalistă“ uitând principiul secret al unei vieți sfinte și anume grația pe care numai teologia o poate explica. „Primejdia realismului“ alegând, sub pretext de adevăr, momentele sau aspectele cele mai puțin semnificative ale sfinților.

Așa că sunt profanațiuni de temut, pentru că aglografi laici fără pregătire istorică, filosofică sau teologică pot să ne prezinte sfinții laicizați sau chiar interpretând individualismul lor, ca o revrățire împotriva Bisericii. Așa a făcut B. Shaw cu Ioana de Arc. Alta profonare de temut este râvna de câștig și de îmbogățire a editorilor și autorilor cărți ar profita de această modă, exploatând sistematic un filon așa de rentabil!

Din toate câte am înșirat până aici, iată o concluziune mai generală decât acela Dlul Calret. Mai târziu fiind modă, mișcarea aceasta va trece. Până acum n'a atins încă punctul său culminant și roadele sub binefăcătoare se vor extinde tot mai mult pentru profitul artel, al istoriei, al psihologiei, al religiei creștine și al omenirii întregi. E lucru așor de dovedit.

I. MERLOZ

Dee Bunul Dumnezeu să se ridice și în țara noastră românească, agiografi preoți sau laici să ne înfățișeze bine strălucitele figuri ale eroilor noștri creștini. E o epopeie întreagă de exploatat. Secerișul e mare să nu lipsească secerători. De încercările făcute la noi până acum ne vom ocupa la timpul său.

Istorie și arte.

Etnografia și importanța ei în studiul originii Românilor.

Presumțiunile istoriografilor din secolii trecuți, asupra originii romane a poporului nostru, astăzi încep să fie înlăturate. Săpăturile arheologice ce se fac de câțiva ani pe întinsul țării noastre, cum și puținele studii etnografice și antropologice țin să confirme tot mai mult adevărul, că substratul etnic al poporului românesc se întinde cu mult mai adânc în negura vremilor, decât colonizarea Daciei de către Marele Traian.

Primul care a anunțat lumii adevărul, a fost eminentul profesor de preistorie dela Uni-

versitatea din București, Iona Andreșescu. Domnia Sa, studiind vechea civilizație neolitică (a pietri cioplite) din stațiunile găsite în țara noastră, și comparând-o cu civilizația poporului nostru — studiată de etnografi — a ajuns la concluzia, că noi am fi urmașii acelor neolitici, și deci unul din celea mai vechi popoare ale Europei. Natural că aceasta e numai o ipoteză, căci până azi încă nu se știe cu siguranță, că, neoliticii la ce rasă aparțineau și nici nu se știe, dacă oamenii din civilizația bronzului, care a urmat celei a pietrii cioplite, erau de aceeași rasă cu înaintașii lor. Cea ce se știe, e că, atât neoliticii, cât și oamenii bronzului, aveau aceeași concepție despre rostul vieții, aceeași tendință, același gust pentru împodobirea uneltelor și armelor, tendințe ce le găsim și în epoca istorică la popoarele cari știm că au stăpânit pământul țării noastre și astăzi le descoperim, în parte, în civilizația poporului nostru.

Primii cari se constată, ca stăpânitori, pe pământul unde se găsește împrăștiat poporul românesc, încă de prin anii 800 a. Cr., sunt Tracii și cu frații lor Ilirii.

Veniți din Răsărit, poate cu mii de ani înainte de Cristos, la început ei formează un singur popor. În drum spre Europa se despărțiră. Ilirii (strămoși Albanezilor de astăzi) ajunseră mai de vreme aici, și trecând Dunărea ocupară tot litoralul dalmantin al peninsulei balcanice, dela Dunăre până în Alpi și Morava sârbească, iar în Sud până unde Marea Ionică intră în Marea Adriatică.

Tracii veniți cu ceva mai târziu, ocupară partea din Răsărit de Morava până la Pontul Euxin (Marea Neagră) și în Nord de Dunăre cetatea de Munți cu frumoasele câmpii cari o împrejmuesc.

Herodat un mare istoric al lumii vechi, care a călătorit prin părțile noastre, spune despre poporul trac, că este cel mai numeros al vremurilor de atunci, dar păcat că este despărțit în triburi, având însă aceleași obiceiuri.

Între triburile trace mai puternic și mai numeros era cel al Odrizilor, locuitori pe ambele maluri ale Marișei, (se pare că numirea acestui trib să fi fost adevărata numire a poporului

trac întrebuițată de ei înșiși.) și Satrii din Munții Rhodope, unde aveau un altar al unui zeu național, al cărui preoți se numea Bessi, numire ce s'a generalizat în urmă, trecând asupra întregului trib și cu această numire cunoștem populațiunea romană din jurul Munților Rhodope până în sec. XII — XIII d. Cr.

În Nordul Dunării Câmpia românească de astăzi era stăpânită de Geți, a căror posesiuni se întindeau și în Sudul Dunării, iar Cetatea carpatică adăpostea viteazul popor al Dacilor.

Timpul când au venit aceste popoare aici, nu se știe. Un învățat german, Friederich Müller, susține că ar fi fost primii cari s'au desprins de trunchiul comun aric, ce-și are originea în India și de unde au luat drumul spre Europa.

Unii, între cari și savantul nostru dela București, susține, că, Ilirii și Tracii au fost singurii stăpânitori, dela început, a pământului nostru, și că tot ei îl stăpânesc și azi și deci, *poporul românesc nu este urmașul colonilor romani oduși de Trăian în Dacia, ci al Geto-Dacilor, pe cari civilizația romană la biruit.*

Că Geto — Dacii și cu celelalte triburi trace și ilire au fost de sânge aric, ne-o dovedește orânduirea neamului, ordinea în familie, elementele de cifre, substratul religios cari toate erau comune la popoarele arice. Divinitățile lor erau insensibile, stăpânii cerului și ai luminii. Cerul era conceput ca tată, iar pământul ca mamă a sufletului, iar acesta după moarte viețuiește ca umbră, căci moartea pentru ei era numai o punte de trecere la o altă lume ascunsă nouă.

Că aceste popoare arice, au fost primii locuitori ai pământului nostru, și că noi am fi urmașii lor, ne stau drept mărturie elementele etnografice și etnologice.

Știm că popoarele arice adora soarele ca pe un zeu binefăcător, având pentru el un cult deosebit, acel al Focului, „Agni“ din străvechile sfinte Vede ale Inzilor, cu altare speciale, pe care se jertfea numai soarelui. Aceste altare erau împodobite cu un semn, care arăta drumul ce soarele îl face pe cer în fiecare zi dela Răsărit la Apus, și acest semn era „Sfastica“ noastră de azi, ce se poate vedea și pe vasele și altarele geto-dace dela noi, descoperite prin săpături,

iar azi pe giugile păstorilor noștri, pe cusături naționale, pe crestături, pe oauă de paști, pe podoabele bisericesti. Ca dovadă că acest semn nu este o îmiluință actuală, ci, că el a fost păstrat de poporul nostru, dăm ca exemplu o inscripție din epoca romană, a cohorței I *Aelia Dacorum*, împodobită cu sfastici, iar mai târziu acoperământul mormântului dela mănăstirea Putna, a Mariei de Mangup, a doaua soție a lui Ștefan cel Mare, (din 1477) are drept podoabă acelaș semn, apoi la pictura bisericii Trei Ierarhi din Iași (1645) și aiurea.

Sărbătoarea Focului este păstrată până azi de către poporul românesc, și sărbătorită pretutindeni cu mare evlavie, la ziua lui „Foca.“ Tot așa, „Droștelele“ noastre de azi, nu sunt altceva decât vechile „Rosalia“ — împrumutate și de Romani — și când strămoșii noștri duceau tandafiri pe mormintele celor dispăruți.

Mulți poate se vor îndoi de veracitatea acestora, căci urme scrise care să le confirme nu sunt, apoi noi știm, că, cuvintele noastre sună doar latinește și limba noastră afară de câteva nuniiri de plante și localități este cu desăvârșire lipsită de elemente vechi strămoșesti.

Da, este adevărat, dar știm și aceia, că limba latină în timpul ocupațiunii romane a fost impusă de către administrație, lăsându-li-se însă autohtonilor deplină libertate în ce privește exercitarea culturilor și obiceiurilor strămoșesti.

Așa poporul dac continuă și sub ocupațiunea romană, să-și trăiască viața în felul cum fu trăită de strămoșii lui, cu singura deosebire, că ea începuse să primească un aspect roman.

Anii se scurgeau mereu, deceniile se complineau, pentruca secolii să le ia rândul, și pe nesimțite, un nou popor răsări pe locul unde se încrucișară cele două civilizații, cea geto — dacă, cu cea romană.

Etnografia cu sora ei etnologia ni-l arată trăindu-și în bună parte încă și azi, atât viața lui materială, cât și cea spirituală, în felul cum era trăită de către vechii Geto-Daci, însă vorbind o limbă romană.

Un hârb găsit la întâmplare, pe locul unui sat dac de odinioară și comparat cu un blid, sau un ol de pământ, lucrat de vreun țăran, meșter olar, de prin munții noștri, este în

stare să răstoarne o carte plină cu fel de fel de teorii, rezultatul unei munci cerebrale intense.

O casă sărăcăcioasă, abea cu două încăperi, cu o singură ferestruie, și acoperită cu paie, sau cu scânduri, spune mai mult decât toți învățații cari numai din interiorul bibliotecilor și al arhivelor au cercetat până acum trecutul nostru.

O credință, un obicei delat botez, cununie, mormântare, sau vreo sărbătoare, pare că-ți spune povestea veacurilor de când poporul românesc stăpânește aceste plaiuri. (1)

CORNELIU MEZEA.

De aceia o rugăminte îndreptăm către toți Românii, cari sunt mândri de originea lor, să culeagă materialul etnografic ce le stă la dispoziție (unelte, cusături etc. cu cât sunt mai vechi, cu atât au mai mare valoare) și să-l doneze caselor naționale din apropiere, sau eventual muzeelor etnografice din București și Cluj (la Beiuș „Liceul de băieți” face colecția), iar preoților și învățătorilor dela sate le mai cerem cu insistență, să protejeze perpetuarea obiceiurilor vechi, iar credințele cari sunt mai curând menite peirei să le adune și să le publice în vreun ziar sau revistă de folklor căci munca lor nu va rămânea nerăsplătită, geniul neamului nostru o va încorona cu coroana recunoștinței.

SCHIȚE.

Brătescu Voinești.

La noi cam rare ori se întâmplă ca, încă în viața un scriitor să fie sărbătorit. Intre acești puțini e și dl. Brătescu Voinești.

Născut la Târgoviște din vechea familie boerească Udrescu, azi e vice președintele Academiei române, președinte al secției literare a aceleia și secretar general al camerei. Dintre toți scriitorii români, de azi cel mai stimat e Dl. Brătescu Voinești. E în scrisul lui atâta căldură, atâtea duioșie un contact atât de imediat cu viața încât îl cucerește pe cetitor pentru totdeauna. De altfel sărbătorile noastre artistico-literare sunt zgârcite și rare.

Dl. Brătescu Voinești e unicul dintre scriitori, care nu se adaptează mediului în care scrie. Cetind nuvelele sale îndată te simți, mai bun, mai fericit și încântat. Paginile lui Brătescu-Voinești deschise azi în vârtoarea post-belică, sunt tot atâtea impulsuri de rectificare sufletească pe seama generației actuale zice Dl. O. Goga în discursul ținut în 26 I. 1928 la Academia română.

Arta Dlui Brătescu-Voinești e din acelea pe care nu se pune rugina, fiindcă materia în care a lucrat e autentică, fiindcă procedeul său e adânc și lipsit de subtilele artificii, ingenioase o clipă dar care se vestegeste iute în perindarea generațiilor. De aceia cu drept i-se poate spune „cel din tâu între cei din tâu.” I-s'a spus de către alții. El nu ar fi afirmat-o niciodată. Cași eroii din nuvelele sale, se sfiește să primească chiar ce i-se oferă, dar încă să pretindă! E o minune cum în mișcarea noastră literară atât de violent frământată fără multă discuție îi este, dat fotoliul de onoare.

Talentul prin sine nu se poate explica tot. Cu, drept cuvânt Brătescu-Voinești a adus mai mult decât talent „o sinceritate cuceritoare și nici decum personală cât mai mult literară; nu agresivă ci calmă și aproape timidă. Dl. Brătescu-Voinești a fost sincer în tot ce a scris, s'a zugrăvit întreg în fiecare pagină de nuvelă. Cu această sinceritate a înlăturat toate rezistențele. Modestia lui nu cunoaște margine, și chiar azi ajuns și încărcat de glorie cel mai mult prețuit, continuă și pe mai departe a rămâne modest, simplu, corect precum a fost și în nuvelele sale. Mare animator al generațiilor actuale, chiar când ei nu sunt la culmea chemări, el nu se sfiește ca să nu-i entusiasmeze cu tot ce e mai atrăgător. Sunt sciitorii cari își datoresc renumele întreg cuvântului său care l-a zvrilit în public Brătescu Voinești despre ei zice dl. Liviu Rebreanu: Iată de ce am avut dreptate când am spus că dl. Brătescu Voinești e atât de stimat. Cetitorii lui îl admiră și-l iubesc ca pe un zeu.

Prin aceste calități opera lui constituie în literatura noastră un capital a parte și deși n'a scris mult, dar cea ce a scris, e cioplit în piatră, a cizelat, a simplificat până ce-a realizat opera pură, care să se apropie de desăvârșire. Nimic nu e mai greu decât cea ce e simplu. Șasezeci de ani! dar cu toate aceste nuvelele „Călătorului îi șade bine cu drumul”, „Pană trăsnea sfântul”, „Microbul”, „Moartea lui Castor”, adevărate capodopere nu par scrise de abia ieri? Nimic nu a schimbat anii care s'au perindat.

Iată deci opera Dlui Brătescu-Voinești bătrânul, vecinic tânăr, iată cea ce răscum-

pără chiar cununa de păr cărunt pe care anii o aşază pe tâmpilele scriitorului, ca un semn distinctiv al gloriei.

C.

† Chiriac.

În 8 Ianuarie anul curent se stinge marele măestru D. G. Kiriac, unul din eroii redeş-teptării noastre muzicale. Melodiile bisericesti şi populare au să-şi deplângă în el pe înobilita-torul lor. Deja student la Conservatorul din Pa-riş, în calitate de dirigent al corului dela Ca-pela română, a avut ocazia să se convingă de sărăcia repertoriului nostru bisericesc. El se aş-terne la muncă şi pe baza melodiilor bisericeii ortodoxe crează mai multe cântări liturgice dându-le o formă superioară artistică fără însă a sacrifica timbrul lor bisericesc.

În anul 1899 se reîntoarce la Bucureşti. Aici i-se deschide un larg teren de activitate. Este numit profesor de armonie şi contra punct la Academia de muzică înfiinţată în anul 1900 iar în anul următor trece la Conservatorul de muzică la Catedra de principii. Vede însă cu tristeţă, că cântecul bisericesc şi popular în for-ma lui mai înaltă este cu totul ignorat. Pentru aceea continuă cu toată puterea sufletului său opera începută la Paris şi îşi închină toată vla-ga tinereţii lui marelui opere spirituale ce trebuia şi ea să ducă la unirea tuturor românilor. În ziua de 22 Iunie 1901 împreună cu 37 tineri fondează re-numita societate de cântări „Carmen” care în lungul şir al concertelor date face cunoscut cântecul bisericesc şi popular din toate părţile lo-cuite de români. Cântecul românesc este dus de Carmenişti în sălile Ateneului. În programa con-certelor date de „Carmen” găsim cu deosebire cântece populare de la toţi compozitorii ro-mâni mai de seamă. Urmare a fost că melo-diile populare au fost colectate şi armonizate. Se face deci şi pe teren muzical ceia ce s'a fă-cut mai înainte pe teren literar de Alexandri, Eminescu şi Creangă etc.

Prin aceste culegeri şi inspiraţie din cân-tul popular, Kiriac pune baze solide muzicii româneşti. Ii succede, ca să creeze o bibliotecă bogată de cântece populare — izvoare nesecate de inspiraţie — secondat de mai mulţi distinşi

măestri de muzică, ca G. Cucu, Petru Cioro-gar, Alex. Podoleanu, Anastasescu etc.

D. Kiriac s'a distins mult şi ca pedagog în ale cântului. Pe lângă că a fost un mare protector al cântecelor şcolăreşti a ştiut să se coboare chiar şi la sufletul jingaş al copiilor prin cântecele apărute în „Lumea Copiilor” şi prin liturgia scrisă în o voce pentru tineri şcolari.

D. G. Kiriac deşi a fost un suflet desinte-resat, muncitor, care se ferea de orice recunoş-tinţă totuşi a fost încoronat de cele mai mari succese şi admiraţii. Pe lângă concertele date de societatea „Carmen” cari au rămas istorice prin execuţia desăvârşită s'a învrednicit ca renu-mitul său cor să ia parte la toate serbările naţionale de importanţă istorică: Expoziţia din 1906 unde punctul culminant este al Societăţii Carmen. Atunci Regele Carol primeşte, la Si-naia 2000 de corişti conduşi din Societatea „Car-men” Corul acesta a fost corul tuturor româ-nilor, cântând semnificativele cântări: Trăiască Regele şi Pe-al nostru steag. La încoronarea regelui tuturor Românilor la Alba Iulia (15 Oct. 1922) acest cor a cântat Imnul încoronării.

Să nu ne mire deci nici admiraţia bi-ne meritată de care a fost împărtăşit D. G. Ki-riac cu ocaziunea când Societatea „Carmen” şi-a serbătorit un sfert de veac de existenţă (1926) Kiriac moare numai cu trupul. Marele lui suflet rămâne între noi. Rămâne în cântecele biseri-ceşti şi populare trecute prin sufletul lui de mare artist.

Representanţii cei mai de seamă ai Aştrei l-au petrecut în drumul ce duce la veşnicie şi şi-au plecat capul în faţa sicriului ce ascundea rămăşiţele pământeşti ale aceluia, care a fost Du-mitru G. Kiriac.

N,

Ioan Bianu.

Ilustrul academician şi profesor universitar Dl. Ion Bianu, — în cursul luni Ianuarie, — din prilejul împlinirii a 72 ani de viaţă şi 50 ani de activitate depusă pe teren cultural şi literar, — a fost obiectul unor calde manifestaţiuni de sim-patie, dragoste şi recunoştinţă.

Originar din com. Făget-Transilvania, stu-diile liceale le-a făcut la Blaj, unde a avut feri-

cirea să asculte cursurile lui T. Cipariu și Ion Micu Moldovan. Studiile academice le-a făcut la București, Milano și Paris. Întors din străinătate — unde prin seriozitate, voință de fier și sirguință exemplară și-a câștigat o prea frumoasă cultură intelectuală, — se pune în slujba de luminare a neamului său, ocupând o catedră la liceul „Sf. Sava“. După o frumoasă și distinsă activitate e numit profesor universitar, bibliotecar și membru corespondent al Academiei Române, iar mai târziu membru activ și secretar al aceluiaș înalt așezământ de cultură.

Timp de 50 ani a luat parte la toate manifestările vieții românești ce s'au desfășurat pe teren cultural și național. De numele lui se leagă și are incontestabilul merit, de a fi organizat biblioteca Academiei Române, a cărei manuscrise și vechi documente — tot atâtea mărturii ale trecutului neamului nostru — le-a studiat cu o paciință uimitoare, scoțind astfel la lumină prețioase puncte de mănecat pentru toți aceia cari se ocupă de viața neamului românesc.

Lăsăm aci ca să vorbească însuși rezultatul activității de 50 ani a acestui mare bărbat al intelectualității românești, notând pe scurt neperitoarele sale opere.

*) 1. *Bibliografie*: Bibliografia românească în trei tomuri. Catalogul manuscriselor românești în 2 tomuri.

2. *Folklor*: Din istoria poeziei noastre populare. Texte macedo-române. Descânțe etc.

3. *Istoria literaturii române*: 83 scrieri cari îmbrățișează chestiuni importante din epoca vechie și modernă. Ca: Psaltirea Scheiană, Pravila, Sf. Apostoli. Introducerea limbei românești în biserica românilor, Curs de istoria literaturii românești, Viața și activitatea lui Samuilu Micu alias Clain de Sadu.

4. *Istoria Românilor*: Documentele românești. Comunicări mărunte.

5. *Trecutul nostru cultural*: Incepătorii Academiei Române. Documente de artă românească din manuscrisele vechi.

6. *Biografii*: Zece scrieri.

7. *Dări de seamă și rapoarte*: Una sută scrieri.

Pe teren național, ca îndrumător și om de acțiune încă și-a făcut datoria cu vârf. A luat parte la toate mișcările, cari aveau de scop îndrumarea spre mai mult și spre mai bine, a românismului de pretutindeni.

Ca omagiu aceluia care timp de 50 ani a lucrat pentru neamul său, colegii precum și foștii săi elevi, I. Petrovici, G. Bogdan Duica, N. Iorga, I. Mehedinți și alții mulți, în cadrele unei frumoase serbări i-au oferit un frumos volum.

Mulțor și prețioaselor vorbiri ce s-au rostit la acea serbare, Dl. Bianu adânc mișcat — între altele li-a răspuns: „Mă lăudați pentru devotamentul întregii vieți față de școala și cartea neamului nostru. Dacă acesta este merit — apoi acest merit nu este al persoanei mele ci al mediului în atmosfera acelu Blaj sfânt, în care am crescut și careera stăpânit de ideile de deșteptare, de luminare și de înălțare a neamului nostru oropsit sub stăpânirile străinilor, veniți asupra lui și a pământului său strămoșesc. Pe urmele și în lumină lucefierilor dela începutul secolului trecut, am deschis ochii copilăriei asupra lui Cipariu și am avut învățător și ocrotitor părintesc pe Moldovănuț și ceialalți, crescuți în același spirit și cu aceleași îndrumări“.

T.

*) Vezi: „Omagiu lui Ion Bianu“ Buc. 1928.

Cronica lunară.

Euthanasia neamului.

Obiceiul chinez de a sufla fum de opiu în obrajii copiilor pentru a-i face să tacă, a ajuns pe malul Dâmboviții — pentru a adormi glasuri de conștiință și pentru a încovoia voinți — în forma opiomaniei celei mai de clasate și distrugătoare.

S'a bănuț și presus la unii, s'a știut și s'a admis — de voie de nevoie — la alții, dar atunci când o sinucidere buclușe a arătat prăpastia deschisă, în care se rostogoleau cadavrele naivilor și nepricepuților, s'au sesizat în fine și organele competente.

Ce au descoperit i-a surprins ca șiretenie și iscusință, dar nu ca urmare, efect și rezultate. Ordinul „Papagalului alb“ (numit astfel probabil dela extrasul de opiu în capsule de Persia „Papaver somniferum“) era conferit la prea multe persoane din „elită“, protejați, rude, prieteni cu cei cari dețin toate mijloacele de sancționare a unei fapte înregistrată la catastiful legilor penale.

Deci cu toată siguranța acest ordin nu va fi desființat, ci va continua să procure posesorilor lui, delirantele visuri, plăcerile de o clipă, unite cu decăderea fizică și morală de mai târziu. Chiar din aceste motive o arestare a unui biet sublocotenent, unele ascultări de așa ziși „informatori“ (pentru că nu e voie să fie numiți altfel), un reportaj laconic dar totuși senzațional al zărilor, iată cum înțelegem să rezolvăm „incidentul“. Bine dar toxicomania e sinucidere lentă! Toxicomania (dacă nu vă place să o considerați păcat de conștiință, păcat în contra intereselor naționale, contra eului tău propriu,) este barbarie!

Este barbarie, pentru că un intoxicat de felul acesta, refuză tot ce civilizația îi împărtășește. Devine un rob al pasiunilor un deprimat al existenței, un parazit al societății, un stupid al visurilor și deci un netrebnic pentru omenire.

Am spus refuză — ceiace îi oferă civilizația — iar prin civilizație nu înțeleg spoiala, nu înțeleg pantalonii charleston, nu înțeleg două trei

cuvinte franceze, romane sau existențe romantice, cunoașterea pe din afară a unei duzini de compoziții muzicale, picturale, și a altor trei duzine de sportivi consacrați, conducerea unei limuzine, îndrăzneala de a sbura cu avionul cutărei companii internaționale, sfidarea, impertinența, nici chiar executarea inexceptionabilă a ultimelor dansuri deșanțate, — și alte calități necesare astăzi — ci înțeleg examenul conștiinței, nobleța sufletească, stăpânirea voinței împreună cu dorința de a face totul spre binele colectivității și evitarea de a ajunge un parazit sau profitor privilegiat. Acest aspect intern l'a avut civilizația din toate timpurile.

Toxicomanii noștri nu poartă vina singuri pentru viciul la care se pretează. Suntem cu toții vinovații! Cunoaștem numai spoiala civilizației, apreciem numai conform aceleia. Să nu ne considerăm deci în fața unui neașteptat, frapant! Stăm în fața „civilizației“ goală, impudică, grețoasă — vechea noastră cunoștință.

În evul antic ne-am dat desfrâului pentru că așa ne învăța morala epicureică, dar atunci ne-am oprit la abuzul cu instinctele naturale, mai mult sau mai puțin bolnave. În evul mediu, sub o altă „logică“ nu am făcut mai mult. Astăzi ne trebuie artificialul, ne trebuie veninul să ne fericească, să ne extazieze, excite și trezească. Pe semne, Civilizație = intoxicație.

Rd.

Scurt comentariu al unui text.

Opoziția aproape a tuturor guvernelor cari s'au pândat chiar dela 1918 încoace — opoziție formată fără mari schimbări din aceleași partide politice — a început din nou campania de răsturnare a guvernului. Se întrebunțează aceleași procedee, se afirmă aceleași lucruri, se contestă aceiași legalitate și se demonstrează aceiași corupție și necinste — din partea guvernului aceiași pretenție de competență, același patriotism care exclude posibilitatea capacității altora de a ști conduce cărma țării, și deci o justificare a cramponării, cu toate că opoziția es-

te tot mai intenz simpatizată. Ca urmare asistăm la cele mai compromițătoare invinuiți reciproc, la cele mai ordinare descalificări, chiar la cele mai feroce amenințări. Deci și un strop de patimă care poate, se va transforma în ură iar la timpul său în răsbunare... Nu strică în atari împrejurări să ne reculegem și dela catedra senină a filozofiei creștine, să vedem ce putem spune despre aceasta campanie, atât de îndârjită poate din vina unora cari astăzi nu mai asistă.

Sf. Toma din Aquino în cartea sa *Summa Theologica* (II-a II ae 9. XLII. art. 2. ad. 3.) derivând puterea dela Dumnezeu ceiace noi astăzi în regimul constituționalităților zicem că este o însușire a poporului, susține despre răzvrătire următoarele :

„Regimul tiranic nu este just, fiindcă nu caută binele comun ci binele particular al tiranului.

De aceia, nerespectarea acestui regim nu este răzvrătire, numai în cazul când s'ar face prin dezordine — având poporul să sufere mai mari pagube pe urma răzvrătirii de cât din suportarea jugului regimului tiranic.

Apoi de altă parte cu mult mai seditios e tiranul acela, care însuși nutrește în popor vrajba și neînțelegerile pentruca să domineze mai ușor“.

Să comentăm împreună : Ce este tirania, cine e tiran ? Althusius, mare filozof olandez sec. XVII. în „*Politica methodice digesta*“ ni-o prezintă mai lămurit : Este tiran oricare stăpâ-

nit, ori care stăpânire care nu respectă legea. Poporul față cu aceștia are dreptul opunerii ba chiar și dreptul „corijării“ luându-le puterea, alungându-i și judecându-i. „Althusius nu cunoaște numai forme de guvernare căci deținătorul suveranității totdeauna este poporul“.

Prin urmare poporul suveran se guvernează prin cine voiește și cum îi convine : Celce nu respectă voința poporului nu respectă legea care este o imanațiune — dacă vreți chiar fictivă — a aceluia.

Deci când se răzvrătește poporul ? Art. 152 și 153 ai legii V: 1878 dau definiția răzvrătirii astfel formarea unei cete cu scopul de a împiedeca prin violență sau prin amenințări periculoase.... guvernul, la libera exercitare a misiunii sale sau a-l constrânge la luarea unei hotărâri, dispozițiuni, sau la omiterea unui lucru, mai de parte „de asemenea este răzvrătire și cazul când se formează o ceată cu scopul de a ataca cu armele o clasă, o naționalitate sau o confesiune de cetățeni“.

Dar sunt guverne cari ajung și se mențin prin tiranizare, sunt clase, naționalități, confesiuni cari se impun fără ca să aibă temeiul legal al superiorității, altruismului și umanitarismului. Iar atunci când aceste recurg și la mijloacele mârșave ale învrășmășirii fraților, vecinilor, prietinelor — *divide et impera* — pentru a stăpâni astfel „sunt cu mult mai vrednice de nerecunoaștere“ și alungare — zice sf. Toma din Aquino.

Rd.

Cărți și Reviste.

St. Zeletin: Burghezia română originea și rolul ei istoric. — (Edit. Cultura naț. format 8° 255 pag. preț 120 lei). Această documentată susținere a unei probleme — care pe autor l-a absorbit de multă vreme cum o spune în prefață — în cursul căreia vom observa o combatere constantă a părerilor „reprezentanților reacțiunii și alte spirite eminente“, precum și a socialistului român Dobrogianu — Gherea (vezi pag. 80.) lămurește pe deplin, cu mersul însuși al evenimentelor, de asemena cu evoluția economică a societății românești formarea claselor sociale — din vechiul regat — cari au ajuns zilele noastre și cari au pregătit, participat și încheiat marile evenimente ale anilor din trecutul apropiat.

Vom vedea deaci că această burghezie încă nu este deplin formată, precum și aceia că a avut o evoluție unică între toate burgheziile Europei (autorul ne aseamănă numai cu formarea burgheziei japoneze). A trebuit să ajungem pe ceilalți cari ne-au luat înainte de aceia am sărit peste popasuri pe cari le-au făcut aceștia. Din cauza acestui galop, burghezia noastră găfăie și e zăpăcită.

Ar fi foarte interesant să avem un studiu tot atât de minuțios al burgheziilor provinciilor alipite. Ne-am explica mai ușor asperitățile cari stau în calea tuturor unificărilor de cari are nevoie noul stat român prin excelență burghez.

Emile Vanderwilde: Socialismul și agricultura. — (Edit. Cultura naț. format 8°. 120 pag. preț 40 lei) — Traducătorul spune în prefață: „Dintr'o țară oligarhică de latifundiar, România este pe cale să ajungă o democrație țărănească”. De fapt cartea aceasta prin traducere la îndemâna publicului nostru — ne face un prețios serviciu, chiar în aceste vremuri de devenire. Pătrunse de o rigoroasă convingere socialistă-mărginită în cadrele unor juste revendicări — cele șase capitole șase conferențe — expun captivant și concis o bogată ideologie asupra agriculturii, arătând neajunsurile, impedimentele cari mai de mult cași astăzi stau în calea unui progres agricol. Dacă s'a greșit cu aplicarea socialismului la chestiunea agrară apoi aceasta greșală s'a făcut căci nu s'a ținut seamă de caracterul specific al muncii agricole. Concluziile generale ale marxismului sunt de proveniență industrială. Dar tot așa pre cum aci și în agricultură sunt unele — chiar numeroase revendicări sociale. Deci avem un socialism specific: socialismul agrar (pag. 101).

Menger: Statul viitor. (Edit. Cultura naț. forma 8° pag. 251 preț 110 lei). O încercare eu ia-și zice semiutopică — de organizare a statului menit să asigure mai multă fericire și îndestulare cetățenilor. Statul viitor va fi statul popular al muncii. Autorul, profesor la facultatea de drept din Viena — se însărcinează chiar să arate forma în care dela actualul regim vom putea ajunge la statul viitorului. El este aderentul unei pacifice evoluții și cum cartea să atacă mai ales aseroirea justiției, a dreptății, motivărilor actuale în vigoare pentru menținerea societății și statului burghez îl putem cu drept cuvânt numi un socializant al dreptății.

„Fiindcă pentru masele populare, care nici odată nu pot lua personal parte la stăpânirea Statelor, chestiunile constituționale au numai un interes foarte mijlociu, scriitorii vechi și noui au putut înfățișa ca un produs al spiritului popular chiar și cele mai antipopulare forme de stat, sau au putut chiar să le întemeieze pe consimțământul expres sau tacit al poporului întreg”.

„Ciuleandra” (L. Rebreanu). Cel mai nou roman, a cărui apariție a făcut mare senzație în lumea literară, este „Ciuleandra” a marelui nostru romancier ardelean, Liviu Rebreanu.

După ce d. Liviu Rebreanu în „Ion” ne dă minunata frescă a vieții Românilor ardeleni dinainte de război, după ce în „Pădurea Spânzuraților” ne pune înaintea ochilor evoluția sufletească a ofițerului austriac Apostol Bologa, de naționalitate română și în urmă în „Adam și Eva”, ne tratează chestiunea metempsychozel, acum vine și ne desvăluie un tablou, reprezentând un fragment din viața contemporană a intelectualilor un tablou, ale cărui culori sunt combinate cu o măiestrie nefăcută și cu o gingașie deosebită trădând gustul și talentul artistic al pictorului celebru.

Acțiunea începe în momentul când Duiu Faranga, micul copil al dlui Polycarp Faranga fost ministru la departamentul justiției, își ucide soția într'un

moment de gelozie nemotivată, din cauza indigenței și nepăsării acesteia. Bătrânul fost ministru, ajuns în halul acesta, era preocupat de două lucruri: salvarea băiatului și salvarea cinstei familiei sale care pretindea că se trage dela Vlad Țepeș. Numai decât îl internează pe Duiu în sanatoriul unui prieten al său, cu ajutorul căruia spera să-l scoată teafăr din crima ce săvârșise și să-l scape de ocnă, sub motivul fals că era nebun pe când săvârșise omorul. Din nefericire, prietenul său era absent iar locul i-l ținea un medic distins Ion Ursu. Între zidurile acestui sanatoriu, Duiu Faranga se simte zdrobit de durere, dându-și seama de fapta săvârșită și de urmările-i triste. Medicul Ursu de la intrarea lui Duiu în sanatoriul încercase [să-i smulgă toată taina cu Mădălina și uciderea ei. Aici, Duiu povestea medicului întregul istoric al vieții sale: Că mamăsa murise lăsându-l mișel în mâinile tantei Matilda care-l îngrijise; că tatăl său îl sfătuisese să se căsătorească cu o fată dela țară pentru asigurarea unei descendențe viguroase a familiei lor, și soarta căzuse pe blata Mădălina, mai târziu Madeleine, din satul Vârzari pe Argeș pe care o cunoscuse și o îndrăgise în toată viața; că el, „Ciuleandra” și pe care zmulgând-o dela mamăsa au educat-o în străinătate, apoi se căsătoriseră. Aceasta însă părea indiferentă și nepăsătoare față de el care o iubia intradevăr. Vedea în ochii ei un dușman de moarte care-i conturba fericirea dar nu-l cunostea. Doctorul Ursu, zdrobit și el, la rândul-i mărturisește totul lui Duiu și descopere acel dușman de moarte care era el, din satul Mădălinei, pe care o iubise mult și care-l iubise. Ca student la medicină îi promisese că o va lua de soție și iată că Duiu i-a furat-o dinaintea ochilor la „Ciuleandra” pe când privia hora dela umbra unui pom. El căzuse în disperare dar ea nu-l uitase. Și totuși o mai iubia și acum. „Eu am iubit-o și mai mult, de aceea am omorât-o” adaugă Duiu sfâșiat de suferință. Semnele nebuniei apropiate încep a se ivi și Duiu era tot cu jocul din Vârzari în gură pe care încerca să și-l amintească. Tatăl său, bătrânul Faranga, era nemulțumit cu purtarea doctorului Ursu care ura ciocoi, fiind el însuși din țărani. Își propuse să-l interneze pe Duiu la un alt sanatoriu și propunerea-i reuși. Însă când anunță medicului Ursu hotărârea ce și-o luase, acesta-i comunică rezultatul trist al fiului său: nebunia. La vederea odraslei sale pline de speranțe, care dansa nebunaticul joc „Ciuleandra”, bătrânul fost ministru, sfâșiat de durere „era cu desăvârșire prăpădit. Ochii lui plângeau singuri cu lacrimi mari ce-i înmuliau barba stufoasă și foarte îngrijită”.

Iată „drama de complexă umanitate” pe care Liviu Rebreanu „ne-a deslegat-o cu o nouă artă pentru dânsul” (Perpessicius). Descrierea personajilor e foarte reușită; bătrânul Polycarp Faranga tante Matilda, doctorul Ursu, gardianul sunt foarte bine caracterizați. Zvâpăiatul joc de pe Argeș „Ciuleandra” e descris minunat. Tot așa și demersurile fostului ministru pe lângă autorități pentru salvarea lui Duiu sunt redată cu o

artă de neîntrecut.

Romanul „Ciuleandra“ incontestabil este unul dintre cele mai bune romane din literatura română. Și de data aceasta Liviu Rebreanu ne dă în acest roman „o istorie de voință și de artă“.

Statul Cultural de C. Rădulescu — Motru. Acel stat își poate lua calificațiune de Stat cultural care își face din cultură un instrument pentru întărirea sa proprie. —

Un asemenea rol dat *culturei* poate să însemneze următoarele: „Statul se crede destul de destoinic să indice *culturei* calea ce va avea de urmat.

Azi Statul mai crede că are și destoinicia de a distribui cum este mai bine, binefacerile *culturei*, va se zică că el poate să dea fiecărui aceea ce convine firei sale. Din aceste două destoinicii presupuse decurg câte-va consecințe grave.

Mai întâiu, Statul ca singur îndrumător de cultură intră în conflict cu principiul „libertății de conștiință“ care atunci nu mai există decât în măsura în care Statul o tolerează — cu alte cuvinte, Statul cultural intră în conflict cu dreptul de autonomie culturală a minoritarilor.

Statul cultural va putea ieși din impasul acesta prin descentralizarea funcțiunilor lui culturale va să zică prin crearea de centre culturale regionale în mijlocul cărora autonomiile culturale minoritare să-și găsească afinități, și deci linii de convergență cu unitatea statului.

Descentralizarea mai are și un alt avantaj: că împiedică ivirea proletarismului intelectual, boala tuturor Statelor cu regim cultural centralizator. — (Scrisul românesc A. I. n. 3).

Problema clasei de mijloc. Marele romancier francez, Paul Bourget în romanul său „L'Étape“ ne arată rolul pe care l-ar îndeplini clasa de mijloc în societate. O familie din clasa țărănească nu-și poate cultiva membrii, făcându-i deodată intelectuali, ci treptat trecându-i prin intermediara clasă de mijloc. „Lipsa clasei de mijloc românești este o reală piedică și pentru ridicarea clasei țărănești și muncitorești“ afirmă cu toată dreptatea dl. N. Ghiulea. La noi mai ales problema clasei de

mijloc e neglijată, nu i-se dă aproape nici o importanță. Lipsa acestei clase a adus și va aduce după sine urmări foarte triste și dăunătoare atât pentru dezvoltarea industriei mari sau mici cât și pentru înmulțirea intelectualilor.

Toate orașele și în deosebi cele din România sunt stăpânite de industriași străini cari făcș pun piedică ridicării industriașilor și din clasa de jos românească. Scumpetea traiului, necesitățile și lipsurile de tot soiul și multe alte obstacole opresc ridicarea intelectualilor din clasa țărănească, Țărănimea nu-și poate cultiva odraslele rămânând astfel pe mai departe marfa și clientela exploantatorilor necinstiți.

Și până când nu vom avea o intelectualitate compusă în majoritate din intelectuali eșiți din clasa țărănească, cari intelectuali vor fi înțeles nevoile, păsurile și necazurile patriei țărănești și deci vor ști lupta pentru ameliorarea lor — până atunci clasa țărănească va continua să rămâie prada industriașilor și meseriașilor străini, cu cari ne vom trezi odată stăpâni pe situație :

Și e foarte trist că guvernării nu țin seamă de această problemă pe o importanță atât de mare.

„Avem datoria să privim cu seriozitate problemele mari ale neamului nostru. Discursuri la Congrese și banchete, proviziuni la alegeri și câteva avantajii personale nu rezolvă problema clasei de mijloc“. (Soc. de mâine).

Operele lui Dumitru G. Kiriac.

1). Cântece populare armonizate (voce și pian) pela 1902. 2). Coruri pentru școlile secundare împreună cu G. Cucu. 3). Cântece pentru școlile primare (Casa școlilor două ediții). 4). Imnul încoronării (cuv. de I. P. S. Miron Cristea 1922. 5). 6 cântece populare (voce pian) Editura Soc. Compozitorilor români Buc. 1925. 6). Cântece de copii pt. pian apărute mai ales în „Lumea copiilor“ (1923—25) 7) Ingerul a strigat cor mixt. 8) Două caete de coruri școlare (Feder București). 9). 2 caete de cântece populare (Feder prob. pe la 1910).

DOCUMENTAȚIE.

Iubileul sovietelor.

Sovietele au sărbătorit acum, câteva săptămâni, a zecea aniversare a revoluției bolșeviste. Cu aceasta ocazie *La Revue des deux mondes* a publicat un articol anonim care e un aspect surprinzător al operei îndeplinite de bolșevismul de de zece ani, operă de propagandă exterioară de desăgare Muntrică,

Somajul și supra populația agrară.

Autorul nostru subliniază că una dintre dovezile desmembrării sociale, care bântue Republica sovietelor și totodată ca semnul pericolului care o amenință este creșterea considerabilă a numeroșilor șomeuri. Numărul șomeurilor în orașe, după datele foarte incomplete și cari nu cuprind decât cazurile oficial înregistrate se fixează la 84000 în 1925—26 crescând la 1353000

În 1926—27. În cursul anului 1925—26 creșterea numărului șomerilor a fost de $16/_{100}$, iar în cursul primului semestru al anului 1926—27 de $38/_{100}$.

Motivul principal al acestei situațiuni, ceea ce o face îndeosebi îngrijorătoare, e *supra-populația agrară*, foarte sensibilă mai ales în vest în nord—est și cu regiunea industrială a centrului aglomerat de o parte prin fuga populației urbane la țară în cursul anilor.

Altă cauză rezidă în faptul că fiind înlăturate perioadele de foamete ale „comunizmului militar” populația a crescut foarte repede în proporție de $24/_{100}$ locuitori; adică aceasta creștere evaluată la 24 locuitori la 1000, 10 milioane de noi locuitori între 1924 și 1927. Din aceștia o mică parte numai, mai puțin de 2 milioane s'a dus la orașe, iar restul a rămas la țară. De aceea calculele cele mai serioase evaluază supra numărul populației agrare la vreo 20 de milioane de lucrători adică $43/_{100}$ din totalul muncitorilor agricoli ruși.

Probabil unii se vor întreba să fie oare acesta un atât de mare rău? Într-o țară cum e Rusia s'ar putea utiliza acești muncitori folosindu-i la intensificarea producției agricole. Ar trebui pentru aceasta colaborarea politicei guvernamentale. Ori se constată chiar contrarul. Guvernul care cum se știe controlează aproape toată industria, vinde produsele manufacturate pe prețuri foarte ridicate pe când încearcă cum mărturisesc jurnalele sovietice, să micșoreze artificial prețurile cerealelor fixându-se după plac data impunerii, va să zică forțând în timpul toamnei pe țărani să și vândă cerealele, ca să procure banul necesar, la achitarea impozitelor oneroase. Azi puterea de cumpărare a cerealelor în raportul cu a produselor industriale nu e acum de cât de $20/_{100}$ din ceia ce a fost înainte de războiu de acea masă fărănească se găsește îngreunată cu un covârșitor impozit deghizat.

De lângă aceasta impozitele propriu zise fiind deasemenea foarte grele, se constată că datoritiile cari apasă azi asupra țăranilor, comuniștii însuși o recunosc, au atins cea mai extremă limită. Despre aceasta este o dovadă evidentă faptul că consumația lucrurilor fabricate a scăzut simțitor la țară în raport cu timpul din

înainte de războiu. După documentele lui Swidersky locuitorul comisarului de agricultură, țărani consumă actualminte numai $32/_{100}$ zahăr, $93/_{100}$ sare, $57/_{100}$ sticlării.

În 1913 la țară s'a consumat $64/_{100}$ din producția industrială totală a țării pe când în timpul acestui an nu s'a consumat decât $38/_{100}$. Se înțelege că aceste sunt condițiile foarte nefavorabile, a desfășurării producției agricole. Ori chiar în preț exorbitant țărani nu pot găsi mașini agricole, semințe, îngrășământ, cari ar fi indispensabile pentru exploatarea mai intensă a pământului. Este deci actualminte imposibil agriculturului rus să scape de răul supra populației rurale.

Obstacolele dezvoltării industriei.

Nu trebuie să ne încredem mai mult în industrie, aceasta fiind mai puțin favorizată decât agricultura în Rusia. Aci referitor, cifrele de mai la vale, arată importanța producției la un locuitor înainte de războiu apoi cele din 1926—27 arată în mod caracteristic că e departe de a și regăsit nivelul de altă dată.

	Producția înainte de războiu	Producția în 1926—27
Huilă	12,2	12,2
Fontă	1,9	1,3
Metale	1,6	1,1
Zahăr	19,3	16,0
Pânză	20,6	15,5

Se poate nădăjdui la o îmbunătățire apropiată? Pare că nu, căci toți factorii cari puteau și trebuiau să concureze la o industrializare mai largă a țării sunt defavorabili. Capitalul necesar, Rusia se știe că nu-l găsește în străinătate. Și nu vom fi surprinși că ea nici nu găsește mai mult în interiorul granițelor sale, unde starea creditului său e mai puțin că mediocră. Capitalul sistemului total al creditului sovietic nu reprezintă decât $35/_{100}$ din capitalul dinainte de războiu 752 milioane de ruble tchervonetz față cu un miliard în 1913.

Totalul socotelilor curente și depunerile sunt actualminte de un miliard 587 milioane de ruble tchervonetz adică de $15/_{100}$ din socotelile curente și din depunerile de înainte de războiu cari în 1913 atingeau 5,7 miliarde de ruble-aur.

Depunerile caselor de economii nu trec acum 75 milioane de ruble față de 1500 milioane de ruble-aur în 1913.

Se adaugă la aceasta nestabilizarea regimului monetar.

După pace moneda lor a pus-o în fața unor greutăți care se cunosc, Guvernul Sovietelor în ziua celei de a zecea aniversări a revoluției din Noemvrie se găsește cu puterea de cumpărare a rublei tchervonetz, de $\frac{3}{5}$ după indicele prețului en gros și de $\frac{3}{4}$ după indicele prețurilor en detail. Scăzută pe lângă aceasta industria naționalizată nu pare capabilă de o mare dezvoltare.

Fabricile și uzinele statului dau populației rusești mărfuri de o calitate foarte slabă, cu prețuri de 2—3 ori mai ridicate decât prețuri dinainte de războiu și decât prețul târgului mondial. În raport cu prețurile rusești prețurile târgului mondial erau la 1 Ianuar 1927, de $\frac{40}{100}$ și în Iunie $\frac{37}{100}$.

Iar în condițiile acestea evident că un de-bușeu exterior este imposibil. Astfel statisticele comerțului rusesc sunt lamentabile.

Exportul Rusiei sovietice nu reprezintă în timpul de față decât $\frac{25}{100}$ din exportul dinainte de războiu 45,6 milioane de ruble față de cei 1423 milioane de ruble în medie, în cursul perioadei 1910—1913 și importul ceva mai mult de $\frac{41}{100}$ 415 milioane de ruble față cu 1104 milioane. În cei doi din urmă ani pasivul balanței comerciale a Rusiei a atins 230 milioane de ruble, pe când înainte de războiu ea se solda cu un activ de 429 milioane de ruble pe an. (La Croix 10—I. 1928).

Biserica Angliei și Statul.

Cele două camere ale parlamentului britanic consacrară în ultima lună mai multe ședințe revizuirii „Prayer Book“-ului.

Ce este acest „Prayer Book“? Din punct de vedere literar e cartea, care pe lângă traducerea engleză a Bibliei, a tipărit în spiritul anglo-saxon o urmă foarte adâncă și neștersă.

Liturghier, ceaslov, psaltire, colecție de cântece: nici unul din aceste cuvinte nu o definesc precis. Ea este într-o măsură oarecare deodată fiecare din ele.

Cartea începe cu un calendar care indică pașiunile din vechiul și noul Testament, de ce-tit la sărbătorile mai însemnate și în fiecare zi a anului. Se mai află în ea rugăciunile de dimineață și de seară „collecta“, epistoalele și evangheliile, rânduiala cuminecării, cea a botezului, a mirului, a căsătoriei, a înmormântării, a hiro-tonirii, lista celor 39 de articole în cari se rezumă ortodoxia anglicană, psalmii, cele 600 și câteva imnuri cântate cu deosebite prilejuri.

Cartea aceasta de rugăciune în forma subțilă care se prezintă astăzi, datează din 1662 și este al patrulea și ultimul termen al eforturilor făcute de biserica națională a Angliei pentru a-și găsi echilibrul său religios, din momentul în care Henric al VIII-lea a separat-o de Roma.

Față de cele anterioare, ea prezintă un progres însemnat din punct de vedere liturgic, al devoțiunii și a conformării cu vechile tradițiuni creștine.

Însă în lăuntrul bisericii engleze, s'a întâmplat renașterea evanghelică din sec. al XVII-lea. Apoi mișcarea dela Oxford, o adevărată renaștere catolică, pe urmă se nascu școala liberală rezultat al descoperirilor științifice și a cercetărilor biblice, școala aproape modernistă câteodată, care este cunoscută sub numele de Broad Church.

Broad Church, High Church, Low Church: toate trei — din motive deosebite încetară de a se mai simți bine în cadrul vechilor formule.

Și fiindcă fiecare biserică o interpretează după placul ei, urmarea a fost starea de anarhie dela începutul secolului acestuia, de care se ocupă atât autoritățile civile cât și cele bisericesti.

Duteai oare să vindec această stare prin măsuri disciplinare? N'a fost părerea comisiunii regale de anchetă, care recomandă la 1906 de a se da satisfacție dorinței pretențioase cu privire la ceremonial, demnitatea cultului și continuitatea bisericii prin modifiacțiunile vechilor rubrici.

Această sarcină fu numai decât întreprinsă, întreruptă de război care fără îndoială provoca și arata la rândul său noi trebuințe sufletești abia acum a ajuns la maturitate. Ar fi prea lung de a expune amănunțit prin care anume filieră s'a ajuns la această etapă.

Biserica Angliei a dispus în todeauna de un organism asemănător și paralel, cu acel al parlamentului, pentru a regula pe calea legislației canonice chestiunile cari o interesează: ca în doita „convocare” dela Cantorbery și dela Jork unde deoparte sunt convocați episcopii iar de cealaltă reprezentanții clerului parochial. La cele două camere dintâi, s'a adăugat de curând o a treia laică.

În sfârșit la 1919 parlamentul a abzis oficial de sarcinile chestiunilor bisericesti în favoarea unei adunări compusă dintr'un număr covârșitor din acelaș elemente și ale cărei trei camere țin regulat sesiuni, de două sau trei ori peste an, iar hotărârile acestei adunări, sunt supuse ratificării parlamentului, în măsura în care ele ating constituția, fiind că suveranul este în acelaș timp și șeful bisericii naționale.

La 1920, cele 2 convocațiuni dela Jork și Cantorbery făcând cunoscute propunerile lor, noua adunare le încredințează numai decât spre examinarea unui comitet de 20 membri, compus din episcopi preoți și laici.

Acest comitet și-a prezentat raportul său în vara anului 1922. În Octombrie al aceluiaș an, Camera episcopilor fusese înștiințată printr'o lege după care fiecare din cele 3 camere erau chemate a se pronunța asupra lui în trei sesiuni și pe care îl adoptă definitiv o adunare plenară în zilele de 5 și 6 Iulie din anul trecut, cu 517 voturi contra 133 episcopi: 34 contra 4; clerul: 253 contra 37; laici: 230 contra 92.

În Noembrie Comisiunea ecleziastică a parlamentului, după un minuțios examen, crezu în necesitatea anulării, tuturor obiecțiunilor ridicate contra ei. În materie de doctrină ea nu credea că are dreptul de a spune părerea sa contra acesteia a bisericii. Din punct de vedere constituțional, din inovațiile propuse nimic nu-i părea de așa natură încât să se jignească supușii majestății, nici de a călca jurământul pe care-l depune suveranul la încoronare, adică de a „a menține religiunea protestantă reformată, stabilită prin lege.”

Aceste sunt împrejurările în care i-și dădu aprobarea sa, Camera lorzilor, prin 241 voturi contra 88 în Decembrie 14. A doua zi însă Camera Comunelor îl refuză din partea sa, cu 247

contra 205 în urma unei debateri unde s'a văzut luptând ministrul de Interne cu ministrul marinei, generalul Ottorey și generalul Solicitor cu Primul ministru, în timp ce membrii vechi ai Cabinetului socialist Mac Donald, dintre cari unul nici nu aparținea măcar bisericii oficiale, votau în favorul proiectului.

Dacă am încerca să rezumăm argumentele adversarilor, am găsi în ele 2 argumente principale: unul de ordin disciplinar altul de ordin dogmatic.

Motivul principal citat de partizanii revizuirii era necesitatea de a pune capăt unei felurite practică neregulate, care nu se împacă de loc cu noțiunea ordinii și a uniformității. Regulând însă o parte a acestor practică, prin aceasta nu le faci mai uniforme. Prima idee era aceea de a întocmi o carte de rugăciuni de tot nouă și de tot deosebită de cea veche.

Însă între cele 2 cărți puteai să-ți alegi după plac, pe care o voiai. Oficiantul va trebui numai să se înțeleagă cu credincioșii din parochia sa și să obțină autorizația episcopului său.

Oare așa se va restabili armonia și unitatea, întreabă criticii? Cari sunt garanțiile supunerii?

Nu s'ar conveni să se înceapă prin reforma tribunalelor bisericesti de cari se vorbește așa de mult, și care se amână fără termen?

Obiecțiunea de ordin doctrinal a fost scoasă chiar din caracterul modificărilor celor mai importante introduse în Prayer Book.

Una este relativ la vestmintele preoțesti, pe care le îmbracă preotul atunci când celebrează sfânta cuminecare, alta se referă la ordinea în care se celebrează și care — inspirându-se în parte de modul cum se face la anglicanii din Scoția, Statele-Unite și Africa de Sud — se apropie de tipul catolic.

S'a dat chiar permisiunea de a se păstra de azi înainte într'un tabernacol spețele consacrate pentru a le putea duce bolnavilor, s-au admis apoi și rugăciuni pentru morți ca fiind o tradițiune a bisericii primitive și universale.

Fără îndoială anglo-catolicii ar fi dorit și mai mult, în deosebi adorațiunea și binecuvântarea cu sî. sacrament care rămân interzise. Se vede deja totuș cât de importante sunt concep

siunile cari li s'au făcut și de ele se emoționează vechiul spirit protestant. A se ruga pentru morți nu este oare a confirma implicit credința în Purgator? Oare nu este de a accepta teoria indulgențelor? Acest preotț care îmbracă podoabele preoțești, care pronunță cuvintele consacrațiunii care păzește într'un tabernacol pânea și vinul nu însemnează aceasta a recunoaște dogma tran-substanțialității, Romei și papismului? Activitatea față de papism este totdeauna vie în Anglia.

Dacă ar fi fost de față numai Anglia propriuzisă proiectul ar fi obținut majoritatea (199 contra 175.) Deputații Scoției unde biserica anglicană n'a fost niciodată oficială, deputații Irlandei și a țării de Galles unde ea a încetat de a mai exista, ei sunt aceia cari au făcut să se incline balanța spre cealaltă parte (6 contra 36 O contra 11, 2 contra 18).

Unul din motivele cari m'au determinat mai mult la votarea proiectului", scria un deputat conservator dela Times în 19 decembrie, a fost teama că respingându-l, să nu se accelereze prin aceasta o mișcare în favorul desorganizării bisericii de stat.

Încă înainte de votare un alt corespondent semnala cu mâhnire în Times (la 9 decembrie) circulara adresată membrilor Parlamentului de o Societate care sub motivul de liberare spirituală îi sfătuia neîncetat să voteze contra reformei „Prayer Book“-ului pentru a îndemna biserica Angliei să scuture tutela parlamentului, cum au făcut-o bisericele Irlandei și ale țării de Galles, libere de aci înainte de a-și alege afară de oricare intervenție legislativă, ritualul, manualul de devoțiune care le convine convingerilor religioase. Fără îndoială, în proporție cu intensiunea vieților spirituale, un astfel de ideal nu ademenește pe mulți Anglo-catolici, și că li-se pare din ce mai nesuferit de a supune credința lor bunului plac al statului; Va să zică unui parlament compus în mare parte din eterodoxși sau necredincioși.

Fiind tăiate pălimariile, corabia lor nu s'ar duce în voia valurilor? Un alt corespondent amintea în Times aceste cuvinte ale lui Glaston: că în caz de naufragiu Legatarul Universal al bisericii Angliei este negreșit biserica Romei.

(La Vie catholique 14. I, 28).

Organizația politică a Europei.

— La 1 Ianuarie 1928 —

Politica de apropiere franco germană începută la Locarno, continuată la Thoiry dar suferind de atunci schimbări diferite, deșteaptă interesul pentru aceia ce este din punct de vedere internațional organizația politică a Europei. De când înaintea conflictului mondial, această organizație era foarte simplă cu cele două grupări mari: Tripla Antantă (Anglia, Franța, Rusia) și Tripla Alianță (Germania, Austria, Italia), azi apare foarte complicată. Evoluția a rezultat de o parte din dispariția sau transformările marilor imperii centrale precum de alta parte din concepțiunile succesive, cari au condus, oamenii de Stat, la cercetarea siguranței, preluatul indispensabil al limitării generale a inarmării. Alianțelor defensive și convențiunilor de prelinie dintre învingătorii războiului din urmă li s'au juxtapus, de fapt, acorduri noi născute dintr'un gând de ajutor mutual între vechii luptători, însă aceste acorduri, cel puțin pentru unii din iscălătorii lor, de fapt sunt nimicite, prin alte tratate, zise de neutralitate, cari pun în chestiune principiile de asistență ale Societății Națiunilor.

Zonele sensibile ale Europei. Nu lipsesc rezervațiunile mintale atunci când Statele invinse au iscălit tratatele, cari au consfințit învingerea lor. Germania nu ș'ia ascuns revendicările ce le are atât pe frontierele sale occidentale înglobând și „Alsacia Lorena“, cât și pe cea de vest indeosebi Danzigul, coridorul polonez, Posnania agricolă, Silezia-Superioară industrială, care desparte Reichul de Prusia orientală. Internaționalizarea canalului din Kiel prin tratatul din Versailles rămâne ilusorie, căci nefiind adâncimea mării corespunzătoare pe lângă țărnișurile danese, corăbiile trebuie — la aceasta răscruce maritimă — să urmeze un drum, care trece lângă țărnișurile germani. Politica de anexare a Austriei la Germania a fost adesea afirmată la Viena că și la Berlin. De altă parte, în Europa centrală, Ungaria mutilată nu încetă de a se gând-

la recăștigarea teritoriilor sale pierdute în beneficiul Ceho-Slovaciei, Iugoslaviei și României. În Balcan, Bulgaria a provocat numeroase incidente, la frontiera iugoslavă și greacă, pe când comitații refugiați pe teritoriul ei, fac atenție în Macedonia, a cărei autonomie o reclamă. Și Bulgaria așteaptă încă deșeurile economice la marea Egee, pe care i-a promis tratatul din Neuilly. Iugoslavia, din partea sa, cere Greciei înlesniri noi comerciale la Salonic. Dar, în peninsula balcanică toate aceste dificultăți sunt dominate de antagonismul italo-iugoslav, în Albania pe țărmurile dalmate și marea Adria-

tică. În vestul Europei, Rusia nu a ratificat desmembrarea, care suprimă „ferestrele“ sale spre Marea Baltică, câmpiile poloneze și Basarabia română. Chiar după reconcilierea ei din Dec. trecut Lituania nu a acceptat hotărârea puterilor care atribuie regiunea Vilnei Poloniei. Rămânând și pe mai departe păzitoarea strămtorilor Turcia a trebuit să consimtă la restrângerea suveranității sale peste faimoasele trecători, și consideră ca o Alsacie Lorenă anumite zone din Siria și Irak. În fine în partea nordică a Africei, Tanger este obiectul unui litigiu serios.

(Va urma)

(L'illustration. 1. I. 1928).

VIEAȚA RELIGIOASĂ

Sf. Teresia de pruncul Isus și preoția.

Ea ar fi voit să fie preot și-și exprima câteodată regretul că nu-i decât o femeie, că nu se poate urca la altar pentru a chema acolo pe Isus și a-l da cu dărnice și cu mărinime sufletelor.

„Vocațiunea preotului“, exclama ea. Cu ce iubire o Isuse te-aș purta eu în mână când glasul meu te-ar face să te scobori din cer! Cu ce iubire Te-aș da sufletelor.

Ne putând să fie preot, își consacră viața sa rugându-se pentru preoți și suferind pentru ei.

Pentru aceasta a intrat ea în ordul Carmelitelor. Ceeace trebuia să fac eu Carmelita, am declarat-o în examenul solemn care procedă profesiunea mea eu am venit pentru a mântui sufletele și mai ales pentru a mă ruga pentru preoți. Când cineva voiește să atingă un scop trebuie să întrebuițeze mijloacele potrivite, și Isus făcându-mă să înțeleg, că el îmi va da suflete prin cruce, cu cât întâmpinam multe cruci cu atât dorința mea pentru suferinși creștea. (Viața cofr. III).

„Chemarea noastră nu este ca să mergem și să sercăm în câmpurile Tatălui familiei.“

„Iată cuvintele învățătorului ceresc: Ridicați ochii și priviți!..... Priviți cum în ceruri sunt atâtea locuri deșerte, voi trebuie să le umpleți..... Voi sunteți Moise al meu, ce se roagă pe munte, cereți-mi lucrători și eu voi trimite.....

Apostolatul rugăciunii nu-i el oare, pentru a zice așa, mai înalt decât acela al cuvântului? Noi trebuie să formăm lucrători apostolici, cari vor mântui miile de suflete ale căror mame vom fi noi, pentru ce să pizmim așadar pe preoții Domnului! (Viața scris. 20).

* * *

Dar Sfânta Teresia, știe bine că cea dintâiu, cea mai însemnată condițiune a cuceririlor apostolice, este

demnitatea, sfințenia ministrilor lui Dumnezeu.

Cât prețulește preotul, atât prețulește societatea.

Biserica are nevoie de sfinți, societatea cere sfinți; iată marea și poate unica problemă socială—Teresa a înțeles că Dumnezeu cerea dela ea să se predea ca victimă pentru sfințirea preoților.

„De lung timp deja, dela a cincea stațiune a căii crucii, când îmi părea că Simeon Cireneul împlinea pe lângă învățătorul rolul preotului zelos, eu mă rugam așa: „O Isuse, te rog, alege-Ți o legiune de preoți hotărâți să poarte crucea ta“. Această gândire îmi revenia fără încetare — Eu ceream Domnului Nostru preoți cari ar renoi lumea și ar salva sufletele, preoți austeri zeloși ca și sfântul paroh d'Arș.

Intr'o zi, privind Sfânta Față, mă cugetam că, ea este chemată să joace un mare rol în această operă de sanctificare a clerului. Da, contemplând dumnezeasca față a lui Isus, primul preot, frații săi, apostolii săi aleși, se vor înflăcăra pentru El; văzând ranele cari-l desfigurează, lacrimile și picăturile de sânge cari-l inundă vor înțelege cu ce preț a răscumpărat El sufletele; studiindu-o în fiecare zi, ei vor descoperi misterele sale ascunse și vor găsi puterea de a lucra și de a suferi, fără să se obosească vreodată.

„Făcându-mi aceste reflexii, deschisei epistoala zilei ca să-mi scot de aici un subiect de rugăciune.... și citii aceste cuvinte ale profetului Daniel; „Și acum, ascultă, Dumnezeu nostru rugăciunea servului, și cererile sale, și pentru tine, Doamne, fă să lucească fața ta asupra templului tău cel pustiu“ (Daniel IX 17). De câte ori, din aceasta zi, rugăciunea profetului s'a urcat din buzele mele! Cum aș voi, ca și el, să am inima plină de dorințe ca să grăbesc venirea acestor noi trimiși ai Domnului! Ascultă, O Dumnezeu meu, cererile smeritei tale servitoare.

Aș voi ca Isus să aibă preoți așa cum și-i închi-
puise când a zis celui din tâiu dintre ei: „Tu vei fi
vânător de oameni” — O Isuse, nouii tăi apostoli s-
fie într'adevăr vânători de oameni!

„O Dumnezeu! meu, nu trece cu vederea rugă-
ciunea mea ferbinte. Vijelia urlă înprejurul nostru.... Fă
ca dinte preoții tăi nici unul să nu cadă: Să se sfin-
țească mai mult la sânul suferinței și să-Ți dea toată
mărirea pe careo așteapți dela ei.

Eu îți dau viața mea, primește-o te rog, pentru
Biseriba ta și pentru mântuirea sufletelor“.

Creștinul activ.

— Tu arzi de zel văzând nelegiuirea lu-
mii, tu ai vrea să cadă foc din cer.

— Tu ai vrea să fie mâinile tale pline de tu-
nete; Eu aș vrea să fie pline de lucruri amă-
gitoare.

— După ce iubirea mea atât de mult te-a
copleșit, după ce te-a ales, dintre mii și mii, se
poate ca să nu știi încă din ce fel de spirit
ești tu.

— O caritate, care știi să te rogi pentru
convertirea inamicilor tăi. eu te rog, convertește-
te-l pe iubitul meu.

— Cei răi suferă de dragul nedreptății, iar
tu n'ai vrea să suferi de dragul dreptății?

— Nelegiuții își înmulțesc storfările și sa-
crificiile pentru ca să domnească nelegiuirea, și
tu nu ai curaj să suferi pentru luminarea fra-
ților tăi.

— Dacă te-ai gândi la zelul unor sectari
te-ai pune la lucru cu altfel de ardoare.

— Tu, ar trebui să roșești că n'ai suferit
încă atâta cât au suferit inamicii Ei, nefericiți
pentru că nu o pot combate.

— Tu, ar trebui să roșești fiind mai laș
în urmarea virtuții, de cât aceia cari au părăsit-o
din cauza lașității.

— Ești, fecioarele Sionului și veți vedea
un spectacol uimitor: un creștin hrănit cu tru-
pul meu care e mai puțin zelos pentru bine, de-
cât cei răi pentru rău.

— Veniți, elita martirilor și contemplați
pe un discipol al Crucii, care-i mai laș decât
un discipol al plăcerii.

— Ce greșală să spui: totul sau nimica
de când nelegiuirea câștigă tot, încetul cu încetul.

— Progresul nu este a se desfăta tot mai
mult, ci a suferi tot mai bine.

— Dacă totul ar merge bine, dacă n'ar
fi dușmani, n'ar fi decât virtuți mediocre și to-
tul ar merge rău.

— Dacă credința ta e mare tu vei mișca
munții; dacă caritatea ta e mare tu vei mișca
mulțimile.

Credincioșii mei, la începutul Bisericii, cu-
prindeau tot locul, și iată că azi nu-i vezi ni-
căirea.

— Tu ai iubit vanitatea, și oare n'ai pre-
țui iubirea?

— Iubirea te va învăța mai mult decât te-ar
învăța vr'odată cetirea și studiul.

Însă trebuie să citești și să studiezi viața
mea pentru ca să știi ce este iubirea.

— Nu poți să faci azi decât atâta? Fă și
măine astfel tu vei face mai mult.

— Nu uita că ne întovărășim pentru a ne
ajuta și nu pentru a ne stânjeni.

— Dacă e greu să faci binele, să știi că a
indura răul este și mai greu.

— Dacă binele e greu de făcut, răul este
și mai greu de suportat.

— Ce se poate obiecționa în contra unui
mister care are virtuți mari pentru apărarea sa?

— Ce se poate obiecționa contra unei do-
gme care are în favorul său fapte.

EFEMERIDE.

15 Ian. *România*. S-a înființat ministeriat plenipotențiar român pe lângă Soc. Naț.

17 Ian. *România*: Se încheie la București între România și Austria acordul adițional prin care se modifică art. X. al convențiunii dela 26 Iulie 1926, cu privire la regularea datoriilor și creanțelor eliberate în coroane austro-ungare vechi, între supușii înaltei părți contractante.

19 Ian. *România*. — Se publică în Mon. Of. Statutul comunității bisericești baptiste, valabil numai pentru Transilvania.

23 Ian. *România*. La Cluj moșii câștigă marele proces contra Tischler și Burger.

24 Ian. *România*. Se publică în M. Of. o nouă taxă vamală de export — Sosirea dramaturgului italian Enrico Coradini la București — *Italia*: Sosirea Dlui Titulescu la Roma.

25 Ian. *România*: Se deschide sesiunea corpurilor legiuitoare — *Anglia*: Exportul este în urcare și se prevede că balanța comercială a anului 1927, se va consolida cu un excedent de 7.300.000 lire st. — *Franța*: Sosirea regelui Afganistanului la Paris. — *Italia*: Titulescu e primit în audiență de către regele Victor Emanuel. *Iugoslavia*: se prelungește până la 24 Iulie 1928 între Italia și Iugoslavia pactul de amicizie semnat la Roma în 24 Ian. 1924.

26 Ian. *România*: Reînțoarcerea dela Berlin a Dlui Madgearu, trimis de către part. naț. țăr. — *Italia*: Intrevedere Mussolini—Titulescu la palatul Chigi.

27 Ian. *România*. S'a constituit comisia pentru regularea datoriilor de război franco-române.

America. Amiralul Plum Kett comandantul șantierelor navale din New-York demisionează din motivul declarațiilor ce le ar fi făcut asupra iminentului război anglo—american — *Italia* în vală Giulia lângă Roma s'a pus piatra fundamentală a institutului academic rom. din Italia.

28 Ian. *România*. Brătescu-Voinești împlinind 60 ani este sărbătorit în țară — *Spania* Moartea romancierului spaniol Blasco-Ibanes în Menton-Franța.

29 Ian. *România* părăsitas de 6 luni dela moartea Regelui Ferdinand I. *Germania* s'a încheiat tratatul de arbitraj între Germania și Lituania.

30 Ian. *Italia* Papa Piu XI a primit în audiență pe Dl Titulescu.

31 Ian. *Austria*. La Viena s'a deschis o expoziție de artă casnică și industrială românească. *Cehoslovăcia* încheie concordatul cu Vaticanul.

1 Feb. *România*. Titulescu e decorat cu ordinul italian al sfântului „Maurișu și Lazar“, — Partidul social democrat face propunere de luptă comună partidului naț. țăr. — Se înființează pe lângă ministerul de externe un consiliu diplomatic al României (un președinte și 4 membri) — Ghica e numit ministru plenipotențiar pe lângă Italia în locul lui Lahovary. *America* Guvernul refuză Sovietelor împrumutul de 30 milioane dolari cerut pe plașa americană pt. refacerea căilor ferate. — Budgetul armatei pe an. 1928 a fost fixate la suma de 400 dolari. — Senatul a adoptat legea creării unei flote comerciale de Stat. — *Geneva*. Toate țările europene au semnat convenția pt. suprimarea restricțiilor vamale. *Germania* Stresemann cere evacuarea anticipată a Renaniei. *Oceania* Noua erupție a Vulcanului Cracatoa.

2 feb. *America*. Comisiunea finaciară a Senatului a adoptat proiectul de lege referitor la retrocedarea bunurilor germane sechestrate în timpul războiului, în 80%, iară și plate unei indemnizațiuni pt. vapoarele, stațiunile radiotelefonice, brevetele germane confiscate în timpul războiului. *Franța*. Sosirea Dlui Titulescu la Paris. *Geneva*. Guvernul englez cere revizuirea legii de 8 ore.

5 feb. *România*. A doua mare adunare a opoziției naț. țăr. la Făgăraș — la București congresul partidului național lorghist.

6 feb. *România*. S'au început în toată țara încorporările clasei 1928 — Societatea corală „Cântarea României“ are mari succese în Elveția și Franța. *America* Noul tratat de arbitraj franco-american *Franța* se sărbătorește aniversarea 150 ai primului tratat franco-american.

8 feb. *România*. Brătescu-Voinești e sărbătorit la Cameră.

9 feb. *România*. Mare scandal la cameră; patru parlamentari naționaliști sunt excluși — la Cluj se debate procesul grandios al exceselor antisemite dela Oradea, la Bucurêști procesele fraudelor dela Mon. of., spionajul comunist Bujor și altul al spionajului comunist Libel-Schor.

10 feb. *România*. Iorga pleacă la Paris pt. a ține cursuri la Sorbona.

12 feb. *Italia* aniversarea al 6-lea încoronări a Papii Pius al XI.

14 feb. *România* Centrul studentesc printr'un memoriu cere rectoratului liberarea celor 80 studenți arestați din ocazia exceselor dela Oradea.

15 feb. *Anglia*. Moartea lordului Asquith.

OBSERVATORUL

APARE LUNAR.

Redacția și Administrația
în Beiuș str. Pavel No. 6.

Manuscrisele nu se retrimit.
Abonamentele se achită, an-
ticipat, cel puțin pe jum. an.

Din cauza modificărei prăvă-
liei, vindem pe lângă cele mai re-
duse prețuri:

Stofe pentru dame și domni,
deleniuri, poupleuri, zefire, grena-
dine, ciorapi, albituri gata, crava-
te, costume pentru bărbați și bă-
ieși, precum și alte articole din
această bransă.

BELÉNYESI ȘI MORSCHL
— BEIUȘ. —

Institut N. D. de Sion

111 str. Domnească

GALAȚI.

CONVOCARE.

Accionarii societății „DOINA“, libră-
rie și tipografie în Beiuș, sunt invitați la a

XI-a adunare generală anuală

(anul XVIII dela înființare), ce se va ține
la 18 Martie 1928, ora 11, în loca-
lul librăriei, cu următoarea ordine de zi:

1. Alegerea alor 3 acționari, pentru ve-
rificarea procesului verbal. 2. Raportul
Consiliului de administrație, 3. Raportul
Consiliului de censored, 4. Stabilirea Bi-
lanțului și deliberare asupra împărțirii
profitului, descărcarea consiliului de adm.
și a consil. de censored, 5. Eventuale pro-
puneri.

BILANȚUL.

Active: Cassa 1 Cassa numerar
15.646., — 2 Tipografia 100.000. —, 3
Mobilier 50.000 —, 4 Efecte 6860 —,
5 Marfă în comision la Dl Rîșiu 93.431.26
6 Debitori 103.450.63 Total Lei 369.387.94
Passive: 1 Capital 250.000 —, 2 Credi-
tori 64.355.11, — 3. Dividende neridica-
te 20. 674.44 —, 4 fondul de amortizare
6500 —, 5 Profit 27.857.29, Total Lei
369.387.94.

Contul Profit și Pierdere: Cheltuieli:
1 Salarii 8100 —, 2 Dobânzi 81.6850. —
3 Diverse 25415.25, — 4 Impozite 23205
5 Amortizări 6500, — 6 Profit 27.857.20
Total Lei 100.238.04, — *Venite:* 1 Aren-
da dela Dl Rîșiu 100.000, — 2 Diverse
238.04, — Total Lei 100.238.04

Beiuș la 19 Feb 1928.

Consiliul de administrație.